

Naudotojų supratimai apie IKT naudą Lietuvos viešosiose bibliotekose

Galutinė ataskaita

2013 m. kovo mėn.

Susannah Quick, Gillian Prior, Ben Toombs, Luke Taylor ir Rosanna Currenti

BILL &
MELINDA
GATES
foundation

Turinys

Santrauka	4
1. Prielaidos ir metodika	6
2. Viešųjų bibliotekų panorama ir aprūpinimas internetu	8
3. Bibliotekų ir VPK naudojimas	9
4. Įspūdžiai apie viešąsias bibliotekas	17
5. Savimoka ir neformalusis mokymasis	20
6. VPK panaudojimas užimtumui ir verslui	23
7. Elektroninė valdžia ir aktyvus pilietiškumas	25
8. Poveikiai	26

Padėka

Šios ataskaitos sudarytojai dėkingi už įnašą ir pagalbą šiems žmonėms, padėjusiems užtikrinti projekto sėkmę:

Jan Braeckman	Bibnet	Belgium
Kelly Carey	GMMB	
Marcel Chirarov	Biblionet Romania	Romania
Mikkel Christoffersen	Kulturstyrelsen / Danish Agency for Culture	Denmark
Giedrė Čistovienė	National Library of Lithuania	Lithuania
Chris Coward	Technology and Social Change Group (TASCHA), University of Washington	
Annie Dourlent	Bibliothèque publique d'information	France
Elaine Fulton	Scottish Library and Information Council/CILIP in Scotland	United Kingdom
Francoise Gaudet	Bibliothèque publique d'information	France
Robin Knowles	Civic Agenda	
Maciej Kochanowicz	Library Development Program, Information Society Development Foundation	Poland
Alexandre Lemaire	Fédération Wallonie Bruxelles Service de la lecture publique	Belgium
Zdenek Matušík	Association of Library and Information Professionals of the Czech Republic (SKIP)	Czech Republic
Maria Antonia Carrato Mena	Ministerio de Educación, Cultura y Deporte	Spain
Dan Mount	Civic Agenda	
Julia Nagy	GMMB	
Margarida Oleiro	Direção-Geral do Livro, dos Arquivos e das Bibliotecas	Portugal
Marjolein Oomes	Netherlands Institute for Public Libraries	Netherlands
Helen Osborn	Libraries NI	United Kingdom
Kristine Paberza	State Agency „Culture Information Systems“	Latvia
Jeremy Paley	Global Libraries, Bill & Melinda Gates foundation	USA
Stefano Parise	Comune di Milano	Italy
Aldo Pirola	Comune di Milano	Italy
Vasilis Polyhronopoulos	Total Quality Unit of Greek Academic Libraries	Greece
Renata Sadunishvili	Independent consultant	Lithuania
Janet Sawaya	Global Libraries, Bill & Melinda Gates foundation	USA
Miriam Schriefers	Deutscher Bibliotheksverband e.V.	Germany
David Streatfield	Consultant	United Kingdom
Ian Watson	Adult & Community Services Directorate, Lancashire County Council	United Kingdom
Barbro Wigell-Ryynänen	Ministry of Education and Culture	Finland
Branimira Vezhdarova	Glob@l Libraries – Bulgaria	Bulgaria
Anna Kåring Wagman	Swedish Library Association	Sweden
Helen Williams	CyMAL: Museums Archives and Libraries Wales Council of Libraries and Archives at the Ministry of Education	United Kingdom
Dr George Zachos		Greece

Atsakomybės atsisakymas

Ši ataskaita pagrįsta moksliniu tyrimu, kurį finansavo „Bill & Melinda Gates foundation“ (Bilo ir Melindos Geitsų fondas). Autoriai joje pateikia savo gautuosius duomenis bei išvadas, kurios nebūtinai atspindi Bilo ir Melindos Geitsų fondo požiūrius arba politiką.

Santrauka

Siekiniai ir mokslinio tyrimo metodas

„Bill & Melinda Gates foundation“ (Bilo ir Melindos Geitsų fondas) užsakė TNS, visame pasaulyje veikiančiai nepriklausomai mokslinių tyrimų bendrovei, atlikti mokslinį tyrimą 17-oje ES šalių, siekiant nustatyti supratimus apie viešąsias bibliotekas ir bibliotekų naudojimo tipus. Tyrimo tikslas buvo suprasti poveikį, kurį ES viešosios bibliotekos daro naudotojų gyvenimams.

Mokslinį tyrimą sudarė:

- seminaras šioje studijoje dalyvaujantiems suinteresuotiems asmenims, skirtas mokslinio tyrimo prioritetams aptarti;
- antrinis („kabinetinis“) tyrimas, skirtas pagrindiniams duomenims apie bibliotekas sugretinti;
- 15-os metų ir vyresnių gyventojų reprezentatyviosios imties apklausa kiekvienoje iš 17-s šalių;
- bibliotekose atlikta 15-os metų ir vyresnių bibliotekų naudotojų bei viešai prieinamų kompiuterių (VPK) naudotojų apklausa kiekvienoje iš 17-os šalių; ir
- kokybinis bibliotekų naudotojų ir bibliotekų darbuotojų tyrimas.

Ši ataskaita pateikia trumpą Lietuvos rezultatų apžvalgą ir lygina juos su visos ES rezultatais.

Viešųjų bibliotekų panorama

- Antrinio („kabinetinio“) tyrimo apytikriais skaičiavimais, Lietuvoje yra 1301 viešoji biblioteka. Šis skaičius yra lygus 4,3 bibliotekų 10 000 gyventojų ir viršija ES vidurkį – 1,3 bibliotekos 10 000 gyventojų.
- Kompiuterių prieigą siūlo 96 % Lietuvos viešųjų bibliotekų.

Bibliotekų ir VPK naudojimas

- Apytikriais skaičiavimais, Lietuvoje per pastaruosius 12 mėnesių viešąja biblioteka naudojosi apie 0,6 mln. suaugusiųjų, maždaug ketvirtadalis (24 %) suaugusiųjų šalies gyventojų. Šis skaičius labai artimas Europos vidurkiui – 23 % visų suaugusiųjų gyventojų.
- Apytikriais skaičiavimais, Lietuvoje per pastaruosius 12 mėnesių VPK naudojosi 0,2 mln. suaugusiųjų šalies gyventojų. Šis skaičius gerokai didesnis už ES vidurkį – 4 % visų suaugusiųjų gyventojų.
- Lietuvoje labiau negu pagal ES vidurkį tikėtini VPK naudojai buvo moterys, 15–24 metų amžiaus asmenys, kaimo vietovių gyventojai ir dar tebesimokantieji.
- ES, o dar labiau Lietuvoje, pagrindinis VPK naudotojų motyvas buvo nemokamas paslaugos pobūdis. Taip pat buvo svarbu, kad nėra kitų galimybių pasirinkti prieigas prie kompiuterio arba interneto. Palyginti su naudotojais ES, VPK naudotojai Lietuvoje labiau tikėtinai paminėdavo šias priežastis naudotis kompiuteriais viešosiose bibliotekose – gaunamą bibliotekos darbuotojų pagalbą, darbą su draugais arba kitais žmonėmis ir prieigą prie geresnės programinės bei aparatinės įrangos.
- Apskritai, apytikriais skaičiavimais, apie 0,1 mln. Lietuvos VPK naudotojų niekur kitur neturėjo interneto prieigos arba nemokamos interneto prieigos.
- VPK paslaugai Lietuvos naudotojai suteikė šiek tiek didesnę vertę negu vidutiniškai ES. Apskritai Lietuvoje 99 % VPK naudotojų sakė, kad bibliotekos kompiuterių ir interneto ryšio paslaugos yra vertingos, palyginti su 92 % visų ES VPK naudotojų. Du penktadaliai (39 %) Lietuvos VPK naudotojų sakė, kad ši paslauga yra nepaprastai vertinga. Tai labai atitiko ES 36 % vidurkį.
- Daugelį naudotojų labai tenkino kompiuteriai ir internetas viešosiose bibliotekose – Lietuvoje buvo patenkinti 93 % naudotojų.

Supratimai apie viešąsias bibliotekas ir bibliotekų poveikiai

- „Nemokamai prieinamus kompiuterius“ ir „nemokamą interneto prieigą“ svarbia bibliotekų teikiama paslauga pripažino vos daugiau nei pusė Lietuvos bibliotekų naudotojų, kai tuo tarpu Europoje – apie septynis iš dešimties naudotojų.
- Trys penktadaliai (61 %) Lietuvos plačiosios visuomenės (įskaitant bibliotekų naudotojus ir jomis nesinaudojančiuosius) manė, kad bibliotekos yra labai veiksmingos, veiksmingos arba gana veiksmingos tenkinant jų vietos bendruomenės poreikius. Tai atitiko ES 64 % vidurkį.
- Maždaug du penktadaliai (43 %) Lietuvos visuomenės manė, kad viešosios bibliotekos nusipelnė didesnės finansinės paramos negu dabar. Šis skaičius yra didesnis nei ES vidurkis (40 %).
- Iš viso 98 % Lietuvos VPK naudotojų, reprezentuojančių 0,2 mln. Lietuvos žmonių, sakė, kad VPK naudojimas padarė jiems bent vieną poveikį. Šis skaičius yra didesnis nei ES vidurkis (83 %).
- Lietuvos bibliotekų naudotojai labiau tikėtina nei vidutiniškai ES visiškai sutiko, kad viešosiose bibliotekose „dirba itin kvalifikuoti bibliotekininkai“ (69 % Lietuvoje, palyginti su 43 % ES), viešosios bibliotekos „suteikia politiškai neutralią aplinką“ (73 % Lietuvoje, palyginti su 50 % ES) bei „yra draugiškos ir svetingos“ (75 % Lietuvoje, palyginti su 58 % ES).

Savimoka ir neformalusis mokymasis

- Lietuvoje per pastaruosius 12 mėnesių švietėjiškoje veikloje bibliotekose dalyvavo trys ketvirtadaliai (75 %) bibliotekų naudotojų. Tai gerokai daugiau nei ES 25 % vidurkis.

Užimtumas ir VPK naudojimas darbui

- Maždaug pusė (49 %) Lietuvos VPK naudotojų per pastaruosius 12 mėnesių pasinaudojo bibliotekos kompiuteriais, kad palaikytų kokią nors su užimtumu susijusią veiklą. Tai daugiau nei ES 30 % vidurkis. Ši dalis reprezentuoja apytikriai 0,1 mln. Lietuvos VPK naudotojų, kurie naudojo VPK veiklai, susijusiai su užimtumu.
- Apytikriais skaičiavimais, per pastaruosius 12 mėnesių 12 000 Lietuvos VPK naudotojų pasinaudojo VPK, kad pateiktų prašymus priimti į darbą, o maždaug 4000 suaugusiųjų šiuo būdu sėkmingai užsitikrino darbo vietas.

Elektroninė vyriausybė ir aktyvus pilietiškumas

- Bibliotekų apklausa nustatė, kad per pastaruosius 12 mėnesių maždaug vienas iš keturių (24 %) Lietuvos VPK naudotojų pasinaudojo VPK sąveikai su valdžios institucijomis. Toks pat yra ir ES vidurkis (24 %). Lietuvos VPK naudotojai daug labiau tikėtina nei ES naudojami VPK, kad pasiųstų ir (arba) užpildytų savo mokesčių deklaracijas (9 % ir atitinkamai 2 %), tačiau mažiau tikėtina, – kad gautų informacijos iš valdžios institucijų tinklaviečių (12 % ir atitinkamai 17 %).
- Iš viso per pastaruosius 3 mėnesius VPK dalyvavimui pilietinėje veikloje pasinaudojo 42 % Lietuvos VPK naudotojų. Tai daugiau nei ES naudotojų vidurkis (26 %). Trys labiausiai paplitusios bendruomeninio dalyvavimo veiklos, kurias paminėjo maždaug vienas iš penkių Lietuvos naudotojų, buvo komentarų pilietiniais arba politiniais klausimais skaitymas ir rašymas tinklavietėse (22 % Lietuvoje, palyginti su 14 % ES), informacijos apie vartotojų ir (arba) įstatymines teises paieška (20 % Lietuvoje, palyginti su 11 % ES) ir informacijos apie vietos, nacionalinių arba ES valdžios institucijų veiklą arba politiką (18 % Lietuvoje, palyginti su 10 % ES) paieška.

1. Prielaidos ir metodika

1.1 Mokslinio tyrimo kontekstas

Europos Sąjungoje (ES) viešosios bibliotekos ilgai atliko svarbų vaidmenį bendruomenėse, nes teikė nemokamą interneto prieigą, kvalifikuotų bibliotekininkų patarimus ir buvo viešoji susitikimų erdvė. Kadangi, norint prasmingai dalyvauti visuomenėje, vis labiau reikia prieigos prie skaitmeninės informacijos bei išteklių, daugelis ES bibliotekų išplėtė savo pasiūlas, įtraukdamos prieigą prie informacijos bei komunikacinių technologijų (IKT), kaip kompiuteriai ir internetas.

Daugėja paliudijimų apie būdus, kuriais viešoji prieiga prie IKT padeda ekonomikai, sveikatos apsaugai, švietimui ir socialinei raidai¹. Pavyzdžiui, tyrimas „The Global Impact Study on Public Access to ICTs“ (Globali viešosios prieigos prie IKT poveikio studija), apimantis penkias besivystančiąsias šalis, nustatė, kad besinaudojantieji viešai prieinamais kompiuteriais nurodė teigiamą poveikį, susijusį su komunikacijomis (79 %), švietimu (78 %), prieiga prie valdžios institucijų informacijos (40 %) ir sveikata (37 %). Dabar ES per 80% viešųjų paslaugų yra visiškai prieinamos internetu², tačiau 2011 m. tik 41 % ES gyventojų naudojo valdžios institucijų paslaugomis elektroniniu būdu³. Šiandien kai kurie europiečiai pirmąsyk išbando kompiuterius arba internetą viešojoje bibliotekoje, o kai kuriems asmenims biblioteka gali išlikti vienintelė vieta, kur jie galėtų naudotis IKT (arba turėtų šią prieigą nemokėdami nepakeliamų mokesčių)⁴.

Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategijoje „Europa 2020“ ES nustatė ambicingus siekinius daugelyje vystymo sričių, kurioms padeda pastangos užtikrinti informacijos prieigą, ypač užimtumo, inovacijų, švietimo ir socialinės įtraukties srityse. Tikimasi, kad iki 2020 m. ES valstybės narės įvykdys suplanuotas šių sričių užduotis. Esama atskirų faktų, kad IKT prieiga per viešąsias bibliotekas gali palaikyti su „ES 2020 strategija“ susijusios konkrečios augimo, švietimo ir sanglaudos politikos įgyvendinimą, pavyzdžiui, skaitmeninių įgūdžių ir įtraukties gaires, kurias apibūdina „Europos skaitmeninė darbotvarkė“ (viena iš septynių svarbiausių Strategijos iniciatyvų), arba savimoką ir neformalųjį mokymąsi, kuriuos mini trys iš septynių svarbiausių Strategijos iniciatyvų. Kitose politikos srityse, kaip kvalifikuotos darbo jėgos palaikymas ir žmonių susiejimas su užimtumo galimybėmis, viešųjų bibliotekų vaidmenys gali būti mažiau akivaizdūs, todėl, norint atskleisti viešųjų bibliotekų įnašą ir padėti joms užsitikrinti ES paramą savo darbui, reikia papildomų duomenų.

Šį mokslinį tyrimą, apimančią visos ES ir konkrečių šalių ataskaitas, užsakė „Bill & Melinda Gates foundation“ (Bilo ir Melindos Geitsų fondas) siekdamas išryškinti viešųjų bibliotekų vaidmenį palaikant „ES 2020 strategijos“ socialinę bei ekonominę politiką.

„Bill & Melinda Gates foundation“ (Bilo ir Melindos Geitsų fondo) Globalinių bibliotekų programa šiuo metu veikia penkiose ES šalyse: Bulgarijoje, Latvijoje, Lietuvoje, Lenkijoje ir Rumunijoje. Lietuvoje ji šiuo metu palaiko projektą „Bibliotekos pažangai“, Lietuvos nacionalinės bibliotekos ir Kultūros ministerijos iniciatyvą.

Lietuvoje „Bill & Melinda Gates foundation“ (Bilo ir Melindos Geitsų fondas) palaikė projektą „Bibliotekos pažangai“, kuris buvo įgyvendinamas pagal Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos, Lietuvos

¹ Žr. „[The Global Impact Study of Public Access to Information & Communication Technology](#)“ apie viešosios prieigos prie informacinių bei komunikacinių technologijų mastą, pobūdį ir poveikius. Žvelgiant į bibliotekas, telekomunikacijų centrus bei interneto kavines šiame moksliniame tyrime nagrinėjamas poveikis keliose srityse, įskaitant ryšius ir laisvalaikį, kultūrą ir kalbą, švietimą, užimtumą ir pajamas, valdymą ir sveikatą. Ši Vašingtono universiteto [Technology & Social Change Group](#) (Technologijų ir socialinės kaitos grupės) (TASCHA) įgyvendinama studija sudaro dalį platesnio mokslinio tyrimo, kurį palaiko Kanados [International Development Research Centre](#) (Tarptautinio vystymo mokslinių tyrimo centras) (IDRC) ir dotacija, kurią IDRC suteikė [Bill & Melinda Gates Foundation](#) (Bilo ir Melindos Geitsų fondas).

² [Eurostat](#), 2010

³ [Eurostat](#), 2011

⁴ Sciadas, G., with Lyons, H., Rothschild, C., & Sey, A. (2012). *Public access to ICTs: Sculpting the profile of users*. Seattle: Technology & Social Change Group, University of Washington Information School.

nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos bei Bilo ir Melindos Geitsų fondo susitarimą. Projektas „Bibliotekos pažangai“ tęsia ir papildo 2003–2013 metų „Bibliotekų renovacijos ir modernizavimo“ programos, kurią 2002 m. patvirtino Lietuvos Respublika, siekinius. Šie siekiniai yra susiję su įgyvendinamu uždaviniu „pašalinti skirtumus tarp miesto ir kaimo informacinių komunikacijų infrastruktūros bei suteikti visiems gyventojams lygias galimybes naudotis informacinėmis technologijomis siekiant socialinių ir bendruomeninių tikslų“.

1.2 Mokslinio tyrimo siekiniai

Pagrindinis mokslinio tyrimo tikslas buvo suprasti poveikį, kurį ES viešosios bibliotekos daro naudotojų gyvenimams.

1.3 Mokslinio tyrimo metodas

Mokslinis tyrimas vykdytas šiose septyniolikoje šalių: Belgijoje, Bulgarijoje, Čekijoje, Vokietijoje, Danijoje, Graikijoje, Ispanijoje, Suomijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Lietuvoje, Latvijoje, Nyderlanduose, Lenkijoje, Portugalijoje, Rumunijoje ir Jungtinėje Karalystėje.

Tyrimą sudarė keli etapai. Pirma atliktas antrinis („kabinetinis“) tyrimas, siekiant sugretinti esamą informaciją, atskleidžiančią viešųjų bibliotekų panoramas apklausos šalyse, ir panaudojant tokius šaltinius, kaip IFLA, nacionalinių bei vietos bibliotekų statistiką, vietos bibliotekų asociacijas, nacionalines statistikos įstaigas, „Eurostatą“, „Eurobarometrą“ ir taip toliau. Apklausos atliktos 2012 m. spalio–lapkričio mėnesiais.

- Lietuvoje apklausta reprezentatyvioji imtis, kurią sudarė 1 106 15-os metų ir vyresnio amžiaus visuomenės nariai (visose 17-oje šalių 17 816 asmenų), neatsižvelgiant į jų naudojimąsi bibliotekomis, ten esančiais kompiuteriais ir požiūrius į bibliotekas.
- Interviu buvo atliekami bibliotekose. Lietuvoje buvo atlikta 700 interviu, apklausiant asmenis, kurie bibliotekose nesinaudojo viešai prieinamais kompiuteriais (VPK) (12 537 asmenys 17-oje šalių) ir 700 interviu, apklausiant tuos, kurie naudojami (11 716 asmenys 17-oje šalių). Interviu buvo atliekami 53 Lietuvos bibliotekose, kurias parinkti ir su kuriomis susisiekti padėjo Nacionalinės bibliotekos atstovas. Interviu su respondentais vyko tiesioginių apklausų būdu.
- Buvo atliktos ir kokybinės apklausos vietose. Kiekvienoje šalyje jas sudarė penki 60 minučių trukmės giluminiai interviu su bibliotekų vadovais ir keturi 90 minučių trukmės grupiniai pokalbiai su VPK naudotojais. Kiekvieną šalį atstovavo mažiausiai trys bibliotekos, esančios tiek miestuose, tiek pusiau kaimo vietovėse.

Apklausos rezultatai pasverti siekiant užtikrinti, kad kiekvienoje šalyje galutiniai rezultatai reprezentatuotų jos gyventojus. Svėrimas taip pat taikytas siekiant bendrose Europos suvestinėse pakartotinai subalansuoti kiekvienos šalies svorį proporcingai jos gyventojų skaičiui.

1.4 Ši ataskaita

Ši ataskaita pateikia trumpą Lietuvos rezultatų apžvalgą ir lygina juos su visos ES rezultatais. ES rezultatai yra pagrįsti 17-os šalių, kurias apėmė šis tyrimas, gautaisiais duomenimis. Buvo parengtos atskiros kiekvienos šalies, kurioje vyko apklausa, ataskaitos, taip pat bendroji ataskaita⁵.

Sąvokos, kurias vartojome šioje ataskaitoje:

- „Biblioteka“ reiškia viešąją biblioteką, kuri visiems prieinama, tačiau ši sąvoka neapima mokyklų, kolegijų arba universitetų bibliotekų.

⁵ Quick, Prior, Toombs, Taylor and Currenti (2013): *Cross-European survey to measure users' perceptions of the benefits of ICT in public libraries* (funded by the Bill & Melinda Gates foundation) (Visos Europos Sąjungos mastu vykdyta apklausa, siekianti nustatyti, kaip naudotojai supranta IKT viešosiose bibliotekose naudą (finansuota Bilo ir Melindos Geitsų fondo))

- VPK naudotojas arba naudojimas nurodo interneto prieigai panaudotą viešai prieinamą kompiuterį viešojoje bibliotekoje, o pagrindas yra asmenys, teigiamai atsakę į šį klausimą:

Ar per pastaruosius 12 mėnesių naudojotės kompiuteriu, esančiu viešojoje bibliotekoje, kad prisijungtumėte prie interneto? Neįtraukite bibliotekoje naudoto asmeninio kompiuterio arba išmaniojo telefono.

Visoje ataskaitoje gautieji Lietuvos duomenys yra lyginami su visos ES vidurkiu. ES vidurkis apskaičiuotas remiantis 17-os šalių atsakymais apklausoje. Reikėtų pažymėti, kad Lietuvos skaičiai yra *įtraukti* į ES vidurkį, ir šis poveikis mažina ES ir Lietuvos skaičių palyginimų statistinę galią.

Nors dauguma duomenų pateikta procentine išraiška, kai kuriais atvejais šioje ataskaitoje duomenys buvo apibendrinti, kad reprezentuotų Lietuvos gyventojus, ir yra pateikti apytikrių skaičių išraiška.

2. Viešųjų bibliotekų panorama ir aprūpinimas internetu

Lietuvoje buvo 1301 viešoji biblioteka (2011 m. būklė)⁶. Šis skaičius yra lygus 4,3 bibliotekų 10 000 gyventojų ir viršija ES vidurkį – 1,3 bibliotekos 10 000 gyventojų.

Šias 1301 bibliotekas iš tiesų sudaro 60 viešųjų bibliotekų drauge su savo filialais. Šiuos filialus galima suskirstyti taip:

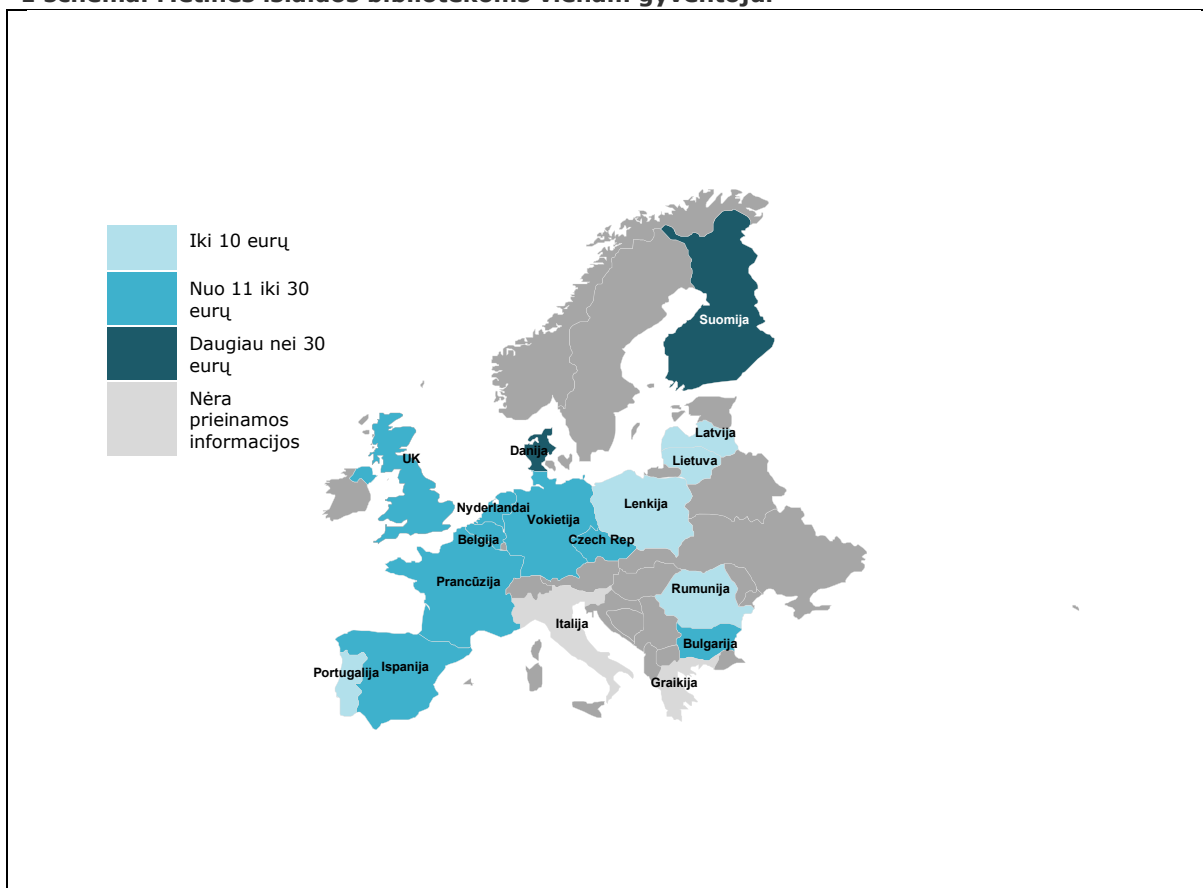
- 142 filialai miestuose
- 1085 filialai kaimo vietovėse
- 14 specializuotų filialų vaikams.

Finansavimo požiūriu 2011 m. didžiąją dalį viso viešųjų bibliotekų biudžeto (89 %) sudarė valstybės ir savivaldybių skiriamos lėšos, o likusios dalies šaltinis buvo papildomos mokamos bibliotekų paslaugos, fizinių bei juridinių asmenų parama ir kitos lėšos, gaunamos iš projektų bei programų. Tik šiek tiek daugiau nei pusė biudžeto (57 %) buvo skirta darbuotojų atlyginimams. 2011 m. bibliotekose dirbo 3200 samdomų darbuotojų, įskaitant 2545 specialistus bibliotekininkus.

Lietuvoje viešosios išlaidos bibliotekoms vienam asmeniui yra 8,5 euro (29,2 litų), gerokai mažiau negu daugumoje kitų Europos Sąjungos šalių, kaip parodyta šioje schemoje:

⁶ Šaltinis: Public Libraries Integrated System on Statistics (Viešųjų bibliotekų integruota statistikos sistema), 2011

1 schema. Metinės išlaidos bibliotekoms vienam gyventojui

Šaltinis: TNS antrinis („kabinetinis“) tyrimas

Vienas iš politinių strateginių Lietuvos siekinių – pašalinti skirtumus tarp miestų ir provincijos informacinių komunikacijų infrastruktūrų bei suteikti visiems gyventojams lygias galimybes naudotis informacinėmis technologijomis siekiant socialinių ir visuomeninių tikslų. Daugelis valstybės socialinių veiklų bei savivaldybėms suteiktų subsidijų pagerino kompiuterių ir interneto prieigą. Nuo 2006 m. pradžios tiek viena, tiek kita Lietuvos viešosiose bibliotekose teikiama nemokamai.

Kompiuterių prieigą siūlo 94 % Lietuvos viešųjų bibliotekų. Interneto prieigą turinčių viešųjų bibliotekų santykinė dalis taip pat sudaro 94 %.

„Eurostato“ duomenys (2011 m.) apie interneto prieigą namuose rodo, kad Lietuvos lygis yra santykinai žemas Europos atžvilgiu, – interneto prieigą turi 62 % namų ūkių, palyginti su ES 73 % vidurkiu. Todėl tikėtina, kad VPK paslaugų paklausa ir naudojimas Lietuvoje būtų didesni negu kitose šalyse.

3. Bibliotekų ir VPK naudojimas

3.1 Prieiga prie bibliotekų ir VPK

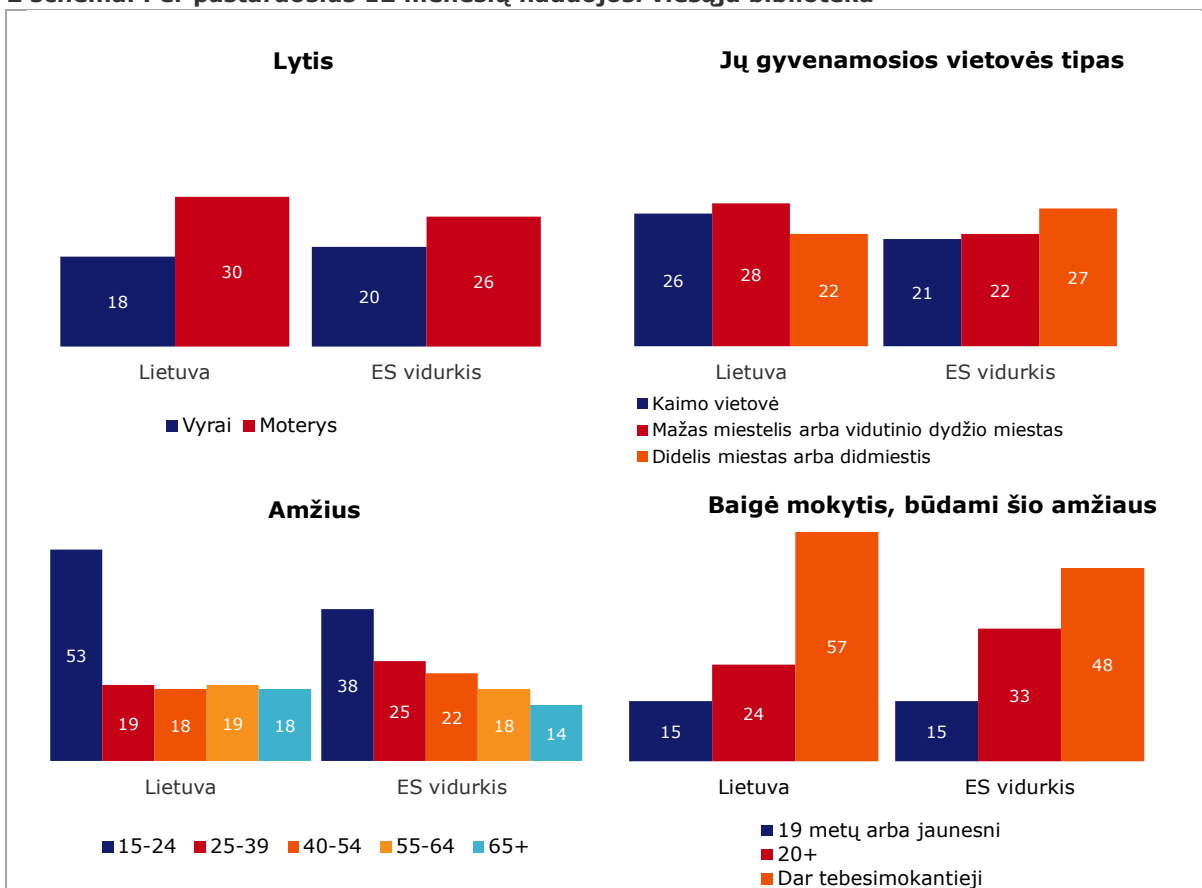
Plačiosios visuomenės apklausa nustatė, kad naudojimasis bibliotekomis Lietuvoje panašus į ES vidurkį.

- Apytikriais skaičiavimais, Lietuvoje per pastaruosius 12 mėnesių viešąją biblioteką naudojami apie 0,6 mln. suaugusiųjų, maždaug ketvirtadalis (24 %) suaugusiųjų šalies gyventojų, palyginti su vos mažiau nei ketvirtadaliu (23 %) visų suaugusiųjų gyventojų Europoje.
- Apytiksliai 0,5 mln. suaugusiųjų, beveik penktadalis (19 %) suaugusiųjų Lietuvos gyventojų, naudojami biblioteka bent kartą per mėnesį – šiek tiek dažniau nei vidutiniškai ES (14 %).

Naudojimosi biblioteka paplitimas skirtingose Lietuvos ir ES grupėse per pastaruosius 12 mėnesių parodytas 2 scheme. Lietuvoje:

- Moterys (30 %) buvo labiau tikėtinos bibliotekų lankytojos negu vyrai (18 %). Tai atitinka gautuosius ES duomenis.
- Daugiausia biblioteką naudojami 15–24 metų amžiaus asmenys (53 %). Tai gerokai viršija ES 38% vidurkį. Iš visų kitų amžiaus grupių Lietuvoje bibliotekoje lankėsi apie penktadalis žmonių. Vyresnių nei 65 metų amžiaus asmenų grupėje bibliotekomis naudotasi šiek tiek daugiau negu vidutiniškai ES (18 %, palyginti su 14 %), o 25-39 metų amžiaus grupėje – mažiau (19 %, palyginti su 25 %).
- Bibliotekomis kur kas daugiau naudojami dar tebesimokantieji asmenys – šioje grupėje per pastaruosius 12 mėnesių viešąją biblioteką naudojami beveik trys penktadaliai (57 %). Šis skaičius viršija ES vidurkį (48 %).
- Bibliotekomis daugiau naudotasi mažuose miesteliuose bei vidutinio dydžio miestuose (28 %) ir kaimo vietovėse (26 %), abiem atvejais daugiau nei vidutiniškai ES. Tarp didelių miestų bei didmiesčių gyventojų biblioteką naudojami vos daugiau negu vienas iš penkių (22 %) – mažiau nei vidutiniškai ES (27 %).

2 schema. Per pastaruosius 12 mėnesių naudojosi viešąja biblioteka

Šaltinis: „Omnibus“ apklausa – Q1. Ar per pastaruosius 12 mėnesių Jūs lankėtės viešojoje bibliotekoje?

Pagrindas: LT – visi suaugusieji (1106), vyrai (542), moterys (564), 15-24 (189), 25-39 (228), 40-54 (234), 55-64 (175), 65+ (280), didelis miestas arba didmiestis (439), mažas miestas (356), kaimo vietovė (296), baigė mokytis 19 metų arba anksčiau (508), 20 metų arba vėliau (392), dar tebesimoko (158). ES – visi suaugusieji (17816), vyrai (8521), moterys (9295), 15-24 (2636), 25-39 (4152), 40-54 (4592), 55-64 (2937), 65+ (3496), didelis miestas arba didmiestis (5352), mažas miestas (6653), kaimo vietovė (5633), baigė mokytis 19 metų arba anksčiau (9943), 20 metų arba vėliau (5500), dar tebesimoko (1801).

Lietuvos bibliotekų naudotojų profilis, palyginti su ES, buvo toks:

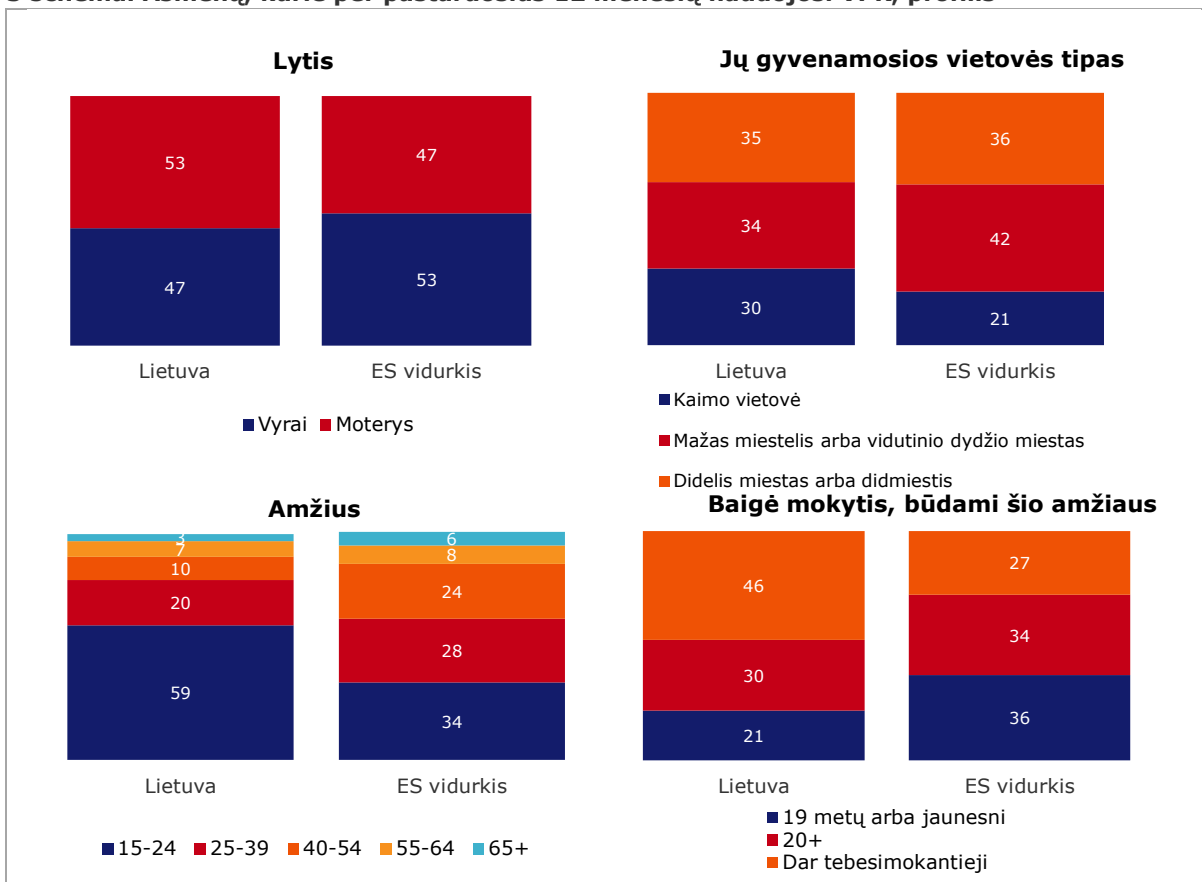
- Lietuvoje 37 % bibliotekų naudotojų buvo vyrai, o 63 % – moterys. Palyginti su 17-os ES šalių vidurkiu (42 % – vyrai, 58 % – moterys), Lietuvoje moterys buvo šiek tiek labiau tikėtinos bibliotekų naudotojos;
- Lietuvoje buvo šiek tiek labiau tikėtina rasti bibliotekų naudotojų jauniausioje (15-24) ir vyriausioje (65+) amžiaus grupėse – 37 % buvo 15-24 metų amžiaus, 16 % – 25-39, 16 % – 40-54, 12 % – 55-64, o 18 % – 65+ (vyresni nei 65 metų); palyginti su ES vidurkiu, kur 25 % buvo 15-24 metų amžiaus, 26 % – 25-39, 25 % – 40-54, 12 % – 55-64 ir 12 % – 65+ (vyresni nei 65 metų).

VPK Lietuvoje naudojosi beveik du penktadaliai (37 %) asmenų, per pastaruosius 12 mėnesių apsilankiusių bibliotekoje, – gerokai daugiau nei vidutiniškai 14 % ES. Kuomet nesinaudojusiuji VPK paklausta, kodėl taip atsitiko, dauguma (63 %) atsakė, jog jiems nereikėjo, nes kompiuterį ir (arba) internetą jie turi namie. Tačiau didelė mažuma (16 %) pasakė, jog nežinojo, kaip naudotis kompiuteriais arba internetu, todėl galima prielaida, kad bibliotekos turi potencialą toliau didinti savo VPK vartotojų kontingentą.

Apklausa nustatė, kad Lietuvoje per pastaruosius 12 mėnesių VPK viso naudojosi 9 % suaugusiųjų. Šis skaičius gerokai didesnis už ES vidurkį – 4 % visų suaugusiųjų. Apytikriais skaičiavimais, Lietuvoje jis sudaro apie 0,2 mln. suaugusiųjų.

Lietuvoje labiau negu pagal ES vidurkį tikėtini VPK naudotojai buvo moterys, 15–24 metų amžiaus asmenys, kaimo vietovių gyventojai ir dar tebesimokantieji, kaip parodyta 3 schemeje.

3 schema. Asmenų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių naudojami VPK, profilis

Šaltinis: Bibliotekų apklausa – C4. Ar per pastaruosius 12 mėnesių naudojotės kompiuteriu viešojoje bibliotekoje, kad prisijungtumėte prie interneto?

Pagrindas: Visi VPK naudotojai. Lietuvoje (700), ES (11716).

Lietuvoje vienas trečdalis (33 %) VPK naudotojų VPK pasinaudojo bent kartą per savaitę, palyginti su 23 % ES, o 38 % tą darė nuo vieno iki trijų kartų per mėnesį (palyginti su 29 % ES). Apie ketvirtį (27 %) Lietuvos naudotojų VPK naudojami kartą per tris mėnesius arba rečiau, palyginti su ES 47 % vidurkiu.

Kokybiniame tyrime bibliotekų vadovai paaiškino, jog pirmaisiais projekto „Bibliotekos pažangai“ metais bendruomenė labai domėjosi IKT naudojimu bibliotekose, todėl mažiau reikėjo rasti kitų priemonių, kurios pritrauktų naudotojus. Projektas reklamuotas įvairiuose renginiuose, TV laidose, išorės ir vidaus skelbimuose pačiose bibliotekose. Nuo tada bibliotekos savo tinklavietėse, vietos laikraščiuose ir bendruomenių centruose toliau skelbdavo informaciją apie savo rengiamus mokymus bei teikiamą pagalbą. Dar daugiau, jos partneriškai dirbo su centrais, skirtais specialiujų poreikių turintiems žmonėms,

įskaitant esančius nepalankioje padėtyje ir neįgaliuosius asmenis, siekdamas informuoti apie jiems organizuotas specialiojo mokymo grupes.

„Jūs neturite įtikinėti žmonių, jie patys ateina. Bet mes paskelbiame šią informaciją savo tinklavietėje, vietos laikraščiuose, stovuose reklamai, pristatome ją mūsų bendruomenės centre. Ir greitai suburiame 12 žmonių grupę.“ (Vyriausiasis bibliotekos vadovas, pusiau kaimo vietovė).

Manyta, jog lengva pritraukti žmones į mokymo kursus, ypač pasitelkus neformalią žodinę informaciją, kurią perduodavo mokymuose jau dalyvavę asmenys.

„Turėtumėte žinoti, jog norintieji suranda. Jie sužino vieni iš kitų. Jie skambina ir sako: – Mano kaimynas pasakojo, kad teikiate mokymo paslaugas, ar galėčiau ateiti?“ (Bibliotekos vadovas, miestas).

Buvo nustatyta, kad aktyviausi bibliotekų IKT paslaugų naudotojai ir rengiamų mokymų dalyviai yra vyresnio amžiaus ir turintieji mažesnes pajamas žmonės, bedarbiai ir darbo ieškotojai. Todėl galvota, jog nereikia specialių priemonių, kurios pritrauktų šias grupes. Tačiau laikytasi nuomonės, jog šiems naudotojams pritraukti reikia konkrečios, jų grupių reikmėms pritaikytos paramos, pavyzdžiui, padėti darbo neturintiems asmenims parengti savo gyvenimo aprašymą (CV), o pagyvenusius naudotojus išmokyti naudotis elektroninio pašto ir pokalbių internetu paslaugomis.

Vis dėlto bibliotekos pranešė, jog kebliau buvo pritraukti neįgaliuosius naudotojus, o 3 iš 5 bibliotekų nurodė, kad neįgaliesiems sudėtinga patekti į biblioteką, nes vienintelis įėjimas į biblioteką turi laiptus.

„Neįgalieji čia neateina. Patys matėte laiptus, neįgaliesiems jie visiškai neveikiami.“ (Bibliotekos vadovas, miestas).

Viena biblioteka padėjo neįgaliesiems naudotojams lankydama namie, jeigu jie patys negalėdavo patekti į biblioteką.

Norėdami pritraukti tautines mažumas, dviejų bibliotekų vadovai organizavo grupinius mokymus vyresniojo amžiaus kitakalbams, kuriuose mokyta jų gimtąja kalba (rusų ir lenkų). Itin aktyviais IKT naudotojais buvo vadinami romai (jeigu gyveno bibliotekos vietovėje).

„O, romai labai aktyvūs. Neįmanoma jų atitraukti nuo kompiuterio.“ (Vyriausiasis bibliotekos vadovas, pusiau kaimo vietovė).

Naudotojų klausta, dėl kokių pagrindinių priežasčių jie naudojami IKT paslaugomis bibliotekoje. Tarp atsakymų nurodyta emociškai saugi aplinka, kurioje naudotojai galėtų gauti asmeninę bibliotekos darbuotojo pagalbą, pritaikytą jų individualioms reikmėms ir gebėjimams; nemokamas naudojimas internetu ir nemokamai prieinami mokymai; galimybė derinti darbą IKT ir naudojimąsi kitomis bibliotekoje prieinamomis priemonėmis, pavyzdžiui, knygomis; geresnės kokybės ir įvairesnė IKT įranga negu naudotojams prieinama namie.

3.2 Priežastys naudotis VPK

Vykdam apklauą bibliotekose, interviu davusių VPK naudotojų klausta, dėl kokių pagrindinių priežasčių per pastaruosius 12 mėnesių jie naudojami kompiuteriais, internetu ir programine įranga viešosiose bibliotekose. Aišku, kad ES, o dar labiau Lietuvoje, pagrindinis VPK naudotojų motyvas buvo nemokamas paslaugos pobūdis. Tarp įprastinių priežasčių tiek Lietuvoje, tiek ES taip pat buvo nurodoma, kad nėra kitų galimybių pasirinkti prieigas prie kompiuterio arba interneto. Tačiau Lietuvoje, daug labiau tikėtina nei kitose šalyse, VPK naudotojai galėjo paminėti tokias priežastis naudotis kompiuteriais viešosiose bibliotekose, kaip darbas ar buvimas su draugais arba kitais žmonėmis (19 % Lietuvoje, palyginti su 12% ES), gaunama bibliotekos darbuotojų pagalba (14 % Lietuvoje, palyginti su 7 % ES) ir prieiga prie geresnės programinės bei aparatinės įrangos (12 %, palyginti su 5 %). Taip pat Lietuvos naudotojai labiau tikėtina galėjo paminėti, kad naudotis kompiuteriais viešosiose bibliotekose yra naudinga, nes ten prieinamas internetas yra spartesnis negu namie arba darbe (12 %, palyginti su 8 %).

4 schema. Pagrindinės priežastys naudotis kompiuteriais bibliotekose

Šaltinis: Bibliotekų apklausa – C8. Dėl kokių pagrindinių priežasčių per pastaruosius 12 mėnesių naudojotės kompiuteriais, internetu ir programine įranga viešosiose bibliotekose?

Pagrindas: Visi VPK naudotojai – Lietuvoje (700), ES (11716)

VPK naudotojams taip pat buvo pateikti dar du tiesioginiai klausimai apie kitas jų turėtas pasirinktis – pirma, apie kitas jų prieigas prie interneto galimybes, antra, apie tai, kur jie dar galėjo „nemokamai“ prisijungti prie interneto. Lietuvoje 10 % VPK naudotojų pasakė, kad jie neturėjo jokių kitų prieigas prie interneto galimybių (palyginti su 11 % ES), o kiti 33 % nurodė, kad neturėjo jokio kito nemokamo interneto šaltinio (palyginti su 14 % ES). Apskritai, apytikriais skaičiavimais, apie 0,1 mln. (43 %) Lietuvos VPK naudotojų niekur kitur neturėjo interneto prieigas arba nemokamos interneto prieigas.

Asmenims, nurodžiusiems, jog jie neturėjo jokių kitų prieigas prie interneto galimybių, buvo būdinga kilmė iš „skaitmeninės atskirties“ (dažnai ir „socialinės atskirties“) grupių. Ši tendencija aiškiai paryškina

VPK vaidmenį „ES 2020“ augimo strategijos ateityje. Šios konkrečios grupės ypač tikėtinai nurodydavo, jog neturi jokių kitų galimybių:

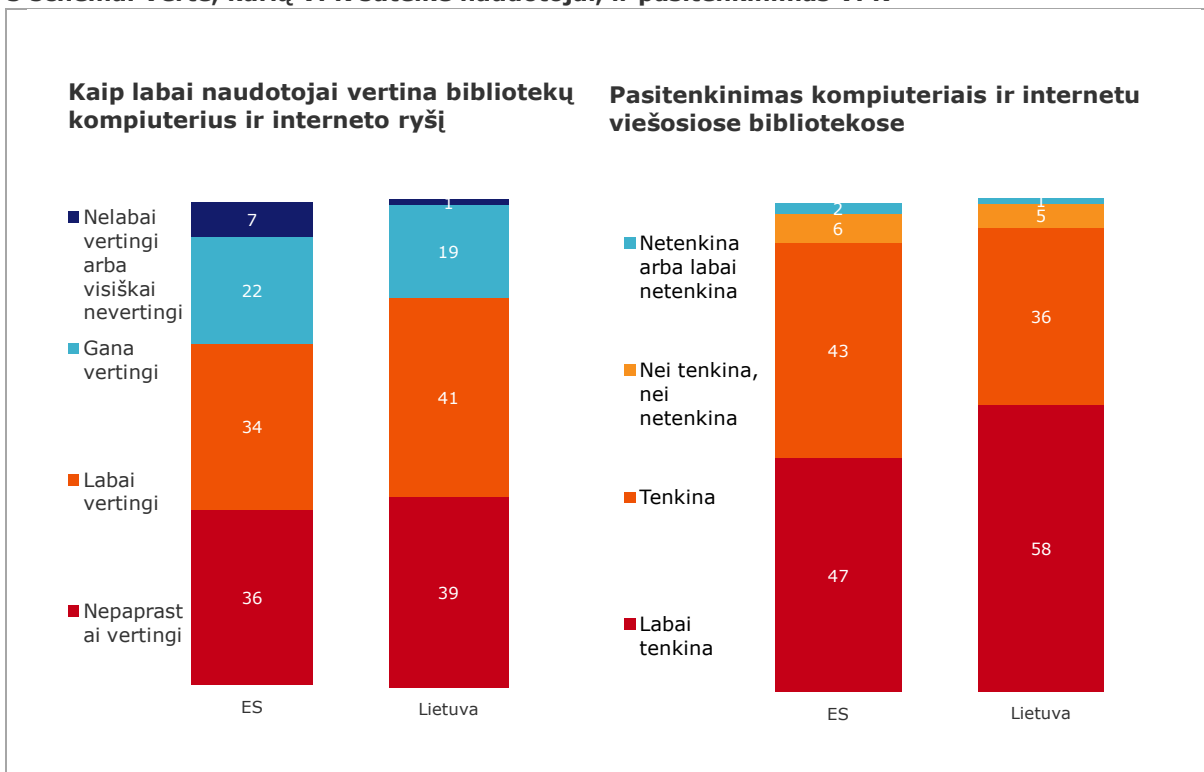
- Vyresnio amžiaus žmonės – 46 % vyresnių nei 65 metų amžiaus (65+) VPK naudotojų neturėjo jokios alternatyvios interneto prieigos, palyginti su 7 % 15-24 metų amžiaus ir 6 % 25-39 metų amžiaus asmenų.
- Neįgalieji – 28 % šių žmonių neturėjo jokios alternatyvios interneto prieigos.

VPK paslaugai Lietuvos naudotojai suteikia šiek tiek didesnę vertę, palyginti su ES vidurkiu, kaip parodyta 5 schemoje. Apskritai Lietuvoje 99 % VPK naudotojų sakė, kad bibliotekos kompiuterių ir interneto ryšio paslaugos yra vertingos, palyginti su 92 % visos ES VPK naudotojų. Du penktadaliai (39 %) Lietuvos VPK naudotojų sakė, jog ši paslauga yra itin vertinga. Tai labai atitinka ES 36 % skaičių.

Ypač gerai bibliotekų kompiuterius ir interneto ryšį Lietuvoje vertino neįgalieji naudotojai (61 % procentas įvertino šias paslaugas kaip itin vertingas).

Daugelį naudotojų labai tenkino kompiuteriai ir internetas viešosiose bibliotekose, kaip parodyta 5 schemoje: Lietuvoje buvo patenkinti 93 % naudotojų – šis skaičius panašus į ES 91 % vidurkį. Lietuvoje labiau tikėtina nei visose 17-oje ES šalių VPK naudotojai galėjo pasakyti, jog buvo labai patenkinti kompiuteriais bei internetu bibliotekose; 58 % sakė, kad buvo labai patenkinti, palyginti su tik beveik puse (47 %) ES.

5 schema. Vertė, kurią VPK suteikė naudotojai, ir pasitenkinimas VPK

Šaltinis: Bibliotekų apklausa – C30. Kaip vertinate bibliotekų kompiuterius ir interneto ryšį?, C31. Kiek Jūs esate patenkinti galimybe naudotis kompiuteriais ir internetu viešosiose bibliotekose?

Pagrindas: Visi VPK naudotojai. Lietuvoje (700), ES (11716).

Lietuvoje vos daugiau nei pusė visų VPK naudotojų (54 %) pasakė, jog atėję į biblioteką pasinaudoti kompiuteriu, jie išsyk randa kurį nors laisvą. Šis skaičius gerokai mažesnis nei ES 72 % vidurkis. Dar ketvirtis (26 %) sakė, kad jiems tenka palaukti ne ilgiau nei 10 minučių, palyginti su ES 16 % vidurkiu. Maždaug vienas iš septynių (15 %) naudotojų sakė, jog tenka laukti bent 10 minučių (palyginti su vidutiniškai 7 % ES), o nedidelė mažuma (5 %), – kad norėdami pasinaudoti kompiuteriu, jie turi užsisakyti jį iš anksto (palyginti su vidutiniškai 3 % ES).

Kokybinės imties atveju naudotojams prieinamų kompiuterių skaičius skyrėsi priklausomai nuo bibliotekos dydžio ir jos turimų lankytojų skaičiaus, tačiau būdingai kiekviena biblioteka turėjo apie 4–8 asmeninius kompiuterius. Taip pat kiekviena biblioteka turėjo kopijuoklius-skaitlius, kelias poras ausinių, interneto kameras, o 3 iš 5 šios imties bibliotekų turėjo neįgaliesiems prieinamus kompiuterius. Visi kompiuteriai taip pat turėjo „Microsoft Office“ bei „Skype“ programinę įrangą ir interneto ryšį.

Bibliotekų vadovai teigiamai vertino aparatinės ir programinės įrangos būklę tiek jos patikimumo, tiek galimybės tenkinti naudotojų poreikius požiūriu. Tačiau jie baiminosi, kad ateityje įranga pasens ir nusidėvės, ypač pasibaigus projektui „Bibliotekos pažangai“. Vadovai nurodė, jog kartais kyla interneto ryšio problemų, tačiau taip atsitinka nedažnai, o triktys sparčiai pašalinamos.

Naudotojai buvo linkę vertinti bibliotekų IKT aparatinę ir programinę įrangą mažiau teigiamai negu vadovai, vadindami standartą „minimaliu“ ir atitinkančiu veikia pagrindinius, bet ne pažangesnius poreikius. Sakytą, jog kai kuriais atžvilgiais interneto greitis yra labai menkas, tenka laukti apie 3 minutes, kad atsivertų nuotrauka, o vaizdo įrašai rodomi uždelsiant.

„Bendras greitis yra menkas. „YouTube“ tenka laukti 5 minutes. Po to akimirka pažiūrėte ir vėl laukiate, o vienintelis matomas daiktas yra tas besisukantis kamuolys“ (Naudotojas, vyras, 40-64 metų amžiaus).

Naudotojus, kurie išmoko naudotis IKT ne bibliotekoje, erzino lietuviškoji programinės įrangos versija, nes jie paprastai dirbdavo su angliška „Microsoft Office“ versija.

„Su įranga viskas gerai. Tik lietuviška „Windows“ mane erzina. Išmokau naudotis angliška versija, o dabar, kai noriu kur nors patekti, ką nors spragtelėti, ką nors padaryti, prieš atliekant veiksmą tenka gerai pagalvoti“. (Naudotojas, vyras, 25-39 metų amžiaus).

Naudotojai taip pat pažymėjo, jog smulkesnioji įranga, kaip ausinės ir kameros, genda arba laipsniškai dingsta, užuot ją pataisius arba pakeitus.

„Pasitaiko, kad neveikia ausinės, neveikia ir kai kurie „Flash“ grotuvai. Pataisyti – 5 minučių darbas, bet niekas jo nedirba“. (Naudotojas, vyras, 25-39 metų amžiaus).

Taip pat buvo pažymėta, jog kompiuteriuose nustatyti saugumo lygmenys reiškė, jog naudotojai negali parsisiųsti visų norimų dalykų.

Tačiau buvo ir vartotojų, kurie manė, kad bibliotekos IKT pajėgė vykdyti visas funkcijas, kurių jie galėtų laukti iš bibliotekos teikiamų paslaugų, ir nesitikėjo, kad jos gali būti panaudotos sudėtingesniems paskirtims, pavyzdžiui, žiūrėti filmus.

„Programinė įranga tokia, kokios mums reikia. Nėra jokių specialių taikomųjų programų. Biblioteka – ne namų kompiuteris, kur galite žaisti žaidimus arba užsiimti

panašiais dalykais. Žmogus turi apsiriboti tik tuo, kas svarbiausia". (Naudotoja, moteris, 65 metų ir vyresnio amžiaus).

Naujai pradedantiems ir labiau pagyvenusiems naudotojams labiausiai tikėtinai atrodė, jog bibliotekos IKT standartų pakanka jų poreikiams tenkinti.

„Viskas gerai. Kompiuteriai ir spausdintuvai tikrai normalūs. Yra ausinių, kamerų. Niekuo nesiskundžiu. Ir internetas nepakimba." (Naujai pradedančioji naudotoja, moteris, 25–39 metų amžiaus).

Informuotumo apie WI-FI ryšį bibliotekoje lygis buvo žemas, o į imtį patekę naudotojai interneto ryšiu naudojo tik bibliotekos kompiuterius.

4. Įspūdžiai apie viešąsias bibliotekas

4.1 Bibliotekų paslaugų svarba

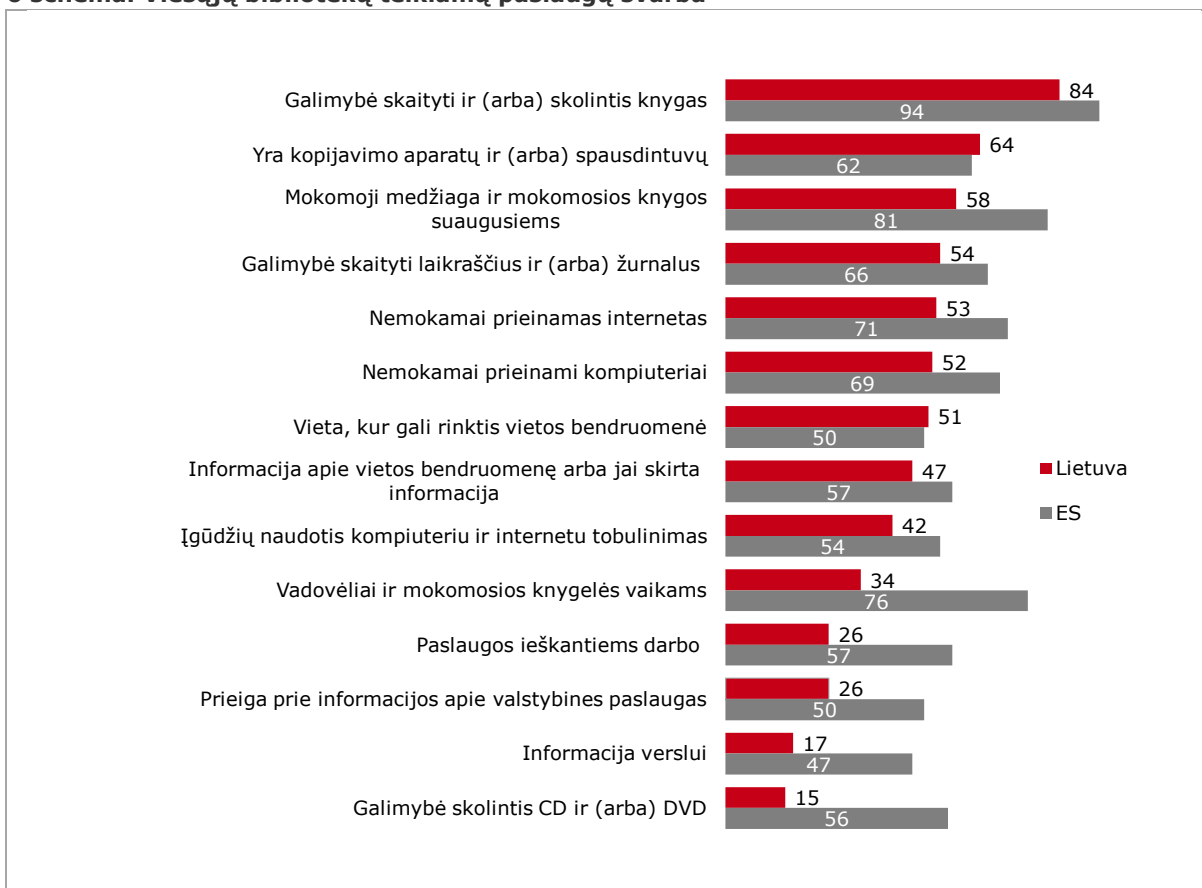
Bibliotekų naudotojų (tiek VPK naudotojų, tiek jais nesinaudojančiųjų) paprašyta įvertinti kiekvieną iš sąrašė pateiktų paslaugų, kurias galėtų pasiūlyti bibliotekos. Vertinta pagal 5-ių balų skalę nuo „nepaprastai svarbios“ iki „visai nesvarbios“. Lietuvos ir ES procentinis dydis, skalėje vertinant kiekvieną paslaugą 4 arba 5, parodytas 6 schemeje.

Apskritai Lietuvos naudotojai mažiau tikėtinai nei ES naudotojai paslaugas skalėje vertino 4 arba 5. Svarbiausia pripažinta pagrindinė paslauga „skaityti ir (arba) skolintis skirtos knygos“. Vertindami svarbia ją laikė 84 % Lietuvos naudotojų (ir 95 % ES), po to sekė „mokomoji medžiaga ir mokomosios knygos suaugusiems“ (58 %) ir „laikraščiai bei žurnalai“ (54 %).

„Nemokamą interneto prieigą“ ir „nemokamai prieinamus kompiuterius“ svarbiais pripažino vos daugiau nei pusė Lietuvos bibliotekų naudotojų, kai tuo tarpu Europoje atitinkamas skaičius buvo apie septynis iš dešimties naudotojų.

Daugumą kitų paslaugų Lietuvos bibliotekų naudotojai svarbiomis pripažindavo daug mažiau tikėtinai nei visų 17-os ES šalių naudotojai.

6 schema. Viešųjų bibliotekų teikiamų paslaugų svarba

Šaltinis: Bibliotekų apklausa – C15. Kiek svarbi ši paslauga, kurią gali teikti viešosios bibliotekos.

Pagrindas: Visi bibliotekų naudotojai – Lietuvoje (1400), ES (24253)

Kokybiniame tyrime naudotojai labai teigiamai atsiliepė apie bibliotekos aplinką, apibūdindami ją šiais ir panašiais žodžiais: jauki, patogi ir rami, leidžianti naudotojams susikaupti. Bibliotekų darbuotojai buvo vadinami padedančiais, puikiais, kantriais ir pagarbiais, o biblioteka naudotojams buvo vieta, kur galėjo vykti jų socialinė sąveika su kitais naudotojais ir darbuotojais.

„Kartais ateinu pabendrauti. Namie neturiu su kuo pasikalbėti.“ (Naujai pradedantysis naudotojas, vyras, 65 metų ir vyresnio amžiaus).

4.2 Viešųjų bibliotekų veiksmingumas ir finansavimas

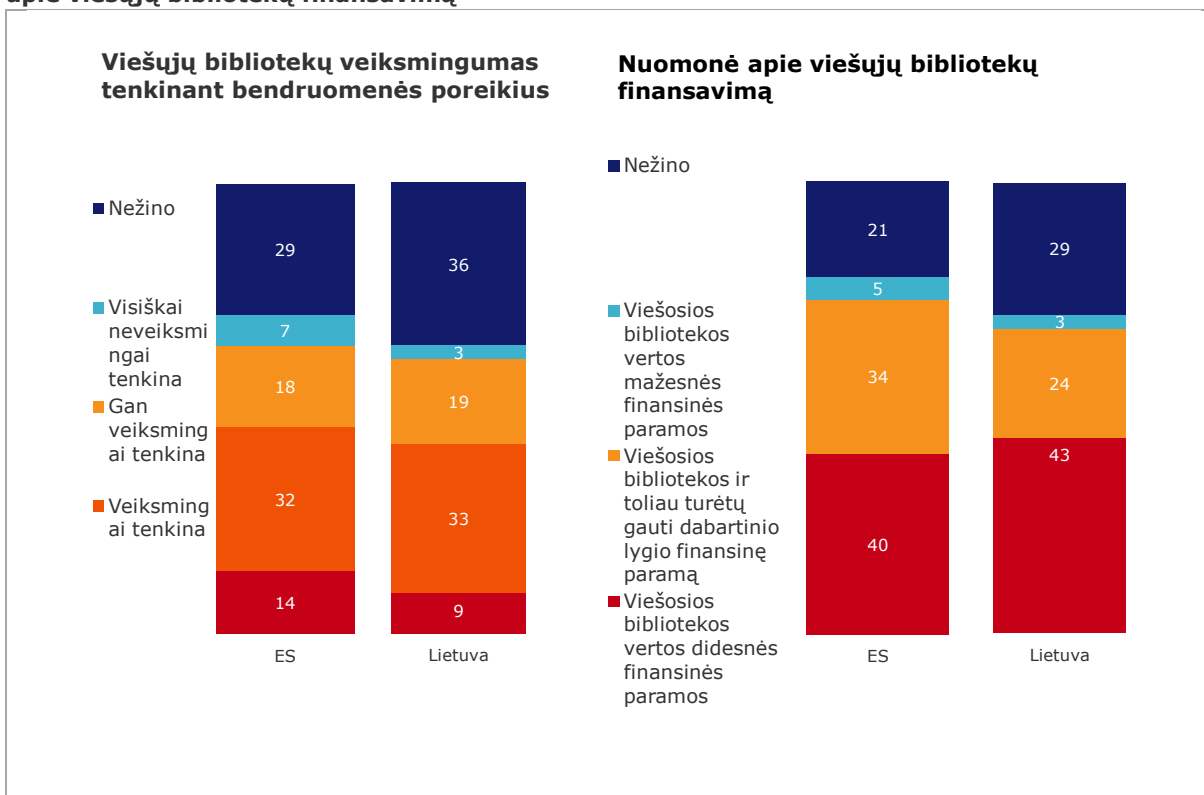
Trys penktadaliai (61 %) Lietuvos plačiosios visuomenės (įskaitant bibliotekų naudotojus ir jomis nesinaudojančiuosius) manė, kad bibliotekos yra labai veiksmingos, veiksmingos arba gana veiksmingos tenkinant jų vietos bendruomenės poreikius. Tai labai atitinka 17-os ES šalių apklausos 64 % vidurkį.

Lietuvos bibliotekų ir VPK naudotojai beveik vieningai laikėsi nuomonės, kad bibliotekos veiksmingai tenkina jų vietos bendruomenės poreikius – veiksmingomis bibliotekas laikė 95 % bibliotekų naudotojų, o VPK naudotojų atveju skaičius padidėjo iki 97 %.

Maždaug du penktadaliai (43 %) Lietuvos visuomenės manė, kad viešosios bibliotekos nusipelno didesnės finansinės paramos negu dabar. Šis skaičius labai panašus į visų 17-os ES šalių vidurkį (40 %). Vienas ketvirtis (24 %) manė, kad finansavimas turėtų tęstis taip, kaip dabar. Šis skaičius yra mažesnis už ES 34 % vidurkį. Maždaug trys iš dešimties (29 %) nepajėgė pareikšti kokios nors nuomonės, palyginti su vidutiniškai 21 % ES. Tik 3 % Lietuvos visuomenės manė, kad viešosios bibliotekos nusipelno mažesnės finansinės paramos.

Nenuostabu, kad bibliotekų ir VPK naudotojai daug labiau tikėtina nei nesinaudojantieji sakė, jog bibliotekos nusipelno didesnės finansinės paramos – už ją pasisakė 76 % visų bibliotekų naudotojų ir 73 % VPK naudotojų.

7 schema. Viešųjų bibliotekų veiksmingumas tenkinant bendruomenės poreikius ir nuomonė apie viešųjų bibliotekų finansavimą

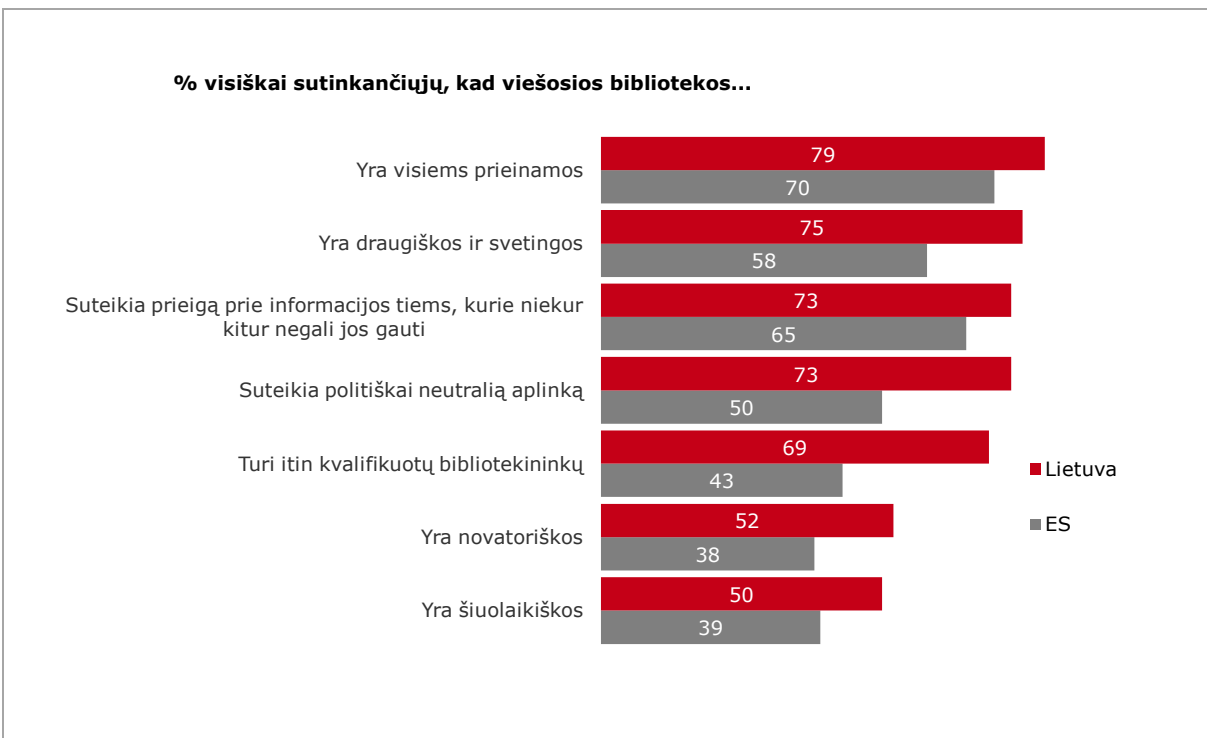
Šaltinis: „Omnibus“ apklausa – Q6. Kaip Jūs manote, kaip veiksmingai vietinė viešoji biblioteka tenkina Jūsų bendruomenės poreikius?, Q7. Kuris iš šių teiginių labiausiai atitinka Jūsų nuomonę apie dabartinį viešųjų bibliotekų finansavimą?

Pagrindas: Visi suaugusieji – Lietuvoje (1106), ES (17816)

4.3 Supratimai apie viešąsias bibliotekas

Visų bibliotekų naudotojų klausta jų nuomonės apie viešąsias bibliotekas, tuo tikslu pateikiant keletą teiginių, su kuriais jie turėjo sutikti arba nesutikti. 8 schemoje rodoma, kokia proporcinė dalis Lietuvoje ir ES visiškai sutiko su kiekvienu iš šių teiginių. Lietuvos bibliotekų naudotojai labiau tikėtina nei ES visiškai sutiko su visais šiais teiginiais, o nuo ES supratimų vidurkio labiausiai skyrėsi teiginiai, kad bibliotekose „dirba itin kvalifikuoti bibliotekininkai“ (69 % Lietuvoje, palyginti su 43 % ES), bibliotekos „suteikia politiškai neutralią aplinką“ (73 % Lietuvoje, palyginti su 50 % ES) bei „yra draugiškos ir svetingos“ (75 % Lietuvoje, palyginti su 58 % ES).

8 schema. Supratimai apie viešąsias bibliotekas

Šaltinis: Bibliotekų apklausa – C29. Kiek sutinkate arba nesutinkate su toliau pateiktais teiginiais.
Pagrindas: Visi bibliotekų naudotojai. Lietuvoje (1400), ES (24253)

5. Savimoka ir neformalusis mokymasis

Viešosios bibliotekos yra labai reikšmingos suteikiant Europos Komisijos mokymosi visą gyvenimą politikos neformaliojo mokymosi ir (arba) savimokos komponentę, ypač *įtraukiamosios* suteikties atžvilgiu. Bibliotekų vaidmuo suteikiant švietimą naudotojams buvo tiriamas klausiant visų bibliotekų naudotojų, ar per pastaruosius 12 mėnesių viešojoje bibliotekoje jie dalyvavo arba nedalyvavo bet kurioje švietėjiškoje veikloje.

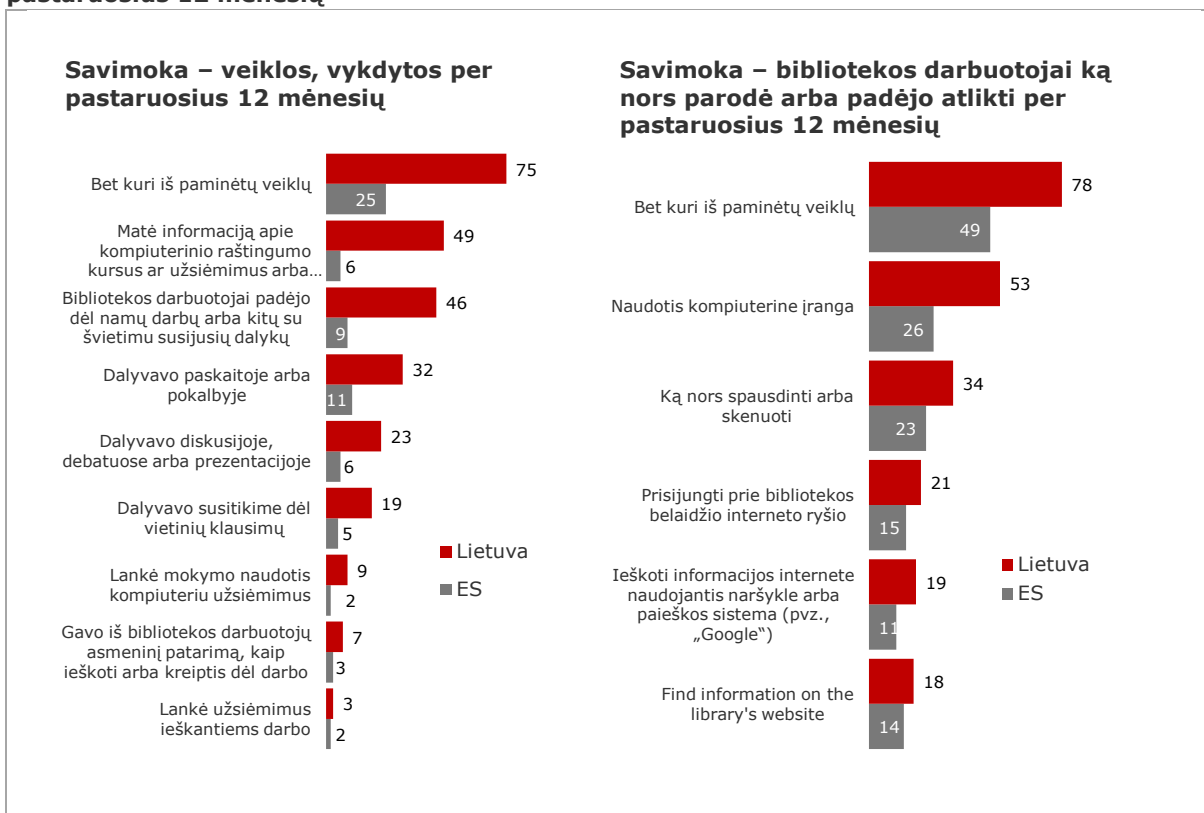
Apskritai Lietuvoje per pastaruosius 12 mėnesių bibliotekose trys ketvirtadaliai (75 %) naudotojų dalyvavo vienoje iš švietėjiškų veiklų, apie kurias buvo klausama. Ši santykinė dalis yra ypač didelė, palyginti su vidutiniškai 25 % ES. Tai rodo, jog Lietuvoje bibliotekų naudotojai pagal amžiaus profilį yra jaunesni, palyginti su ES vidurkiu.

Matyti, jog dėl dėmesio, kurį Lietuvos bibliotekos skiria mokymui ir renginiams, dalyvavimo visose bibliotekose vykstančiose švietėjiškose veiklose lygiai buvo aukštesni nei visose 17-oje ES šalių (9 schema), įskaitant ir šias veiklas:

- Matė informaciją apie kompiuterinio raštingumo kursus arba buvo pakviestas (-a) juos lankyti (49 %, kai ES vidurkis 6 %)
- Gavo pagalbą dėl namų darbų arba kitų su švietimu susijusių dalykų (46 %, kai ES vidurkis 9 %)
- Dalyvavo paskaitoje arba pokalbyje (32 %, kai ES vidurkis 11 %)
- Dalyvavo diskusijoje, debatuose arba prezentacijoje (23 %, kai ES vidurkis 6 %)
- Dalyvavo susitikime dėl vietinių klausimų (19 %, kai ES vidurkis 5 %)

Devyni procentai Lietuvos bibliotekų naudotojų pranešė, jog per pastaruosius 12 mėnesių lankė mokymo naudotis kompiuteriu užsiėmimus, palyginti su vidutiniškai 2 % ES. Reiškia, per pastaruosius 12 mėnesių Lietuvoje mokymo naudotis kompiuteriu užsiėmimus bibliotekoje lankė apie 56 000 suaugusiųjų.

9 schema. Savimokos veiklos, kurias naudotojai vykdė arba kurios buvo jiems parodytos per pastaruosius 12 mėnesių

Šaltinis: Bibliotekų apklausa – C16. Ar per pastaruosius 12 mėnesių viešojoje bibliotekoje veikėte kurį nors iš šių dalykų, C17. Ar per pastaruosius 12 mėnesių viešosios bibliotekos darbuotojai Jums parodė kaip arba padėjo atlikti bet kurį iš toliau nurodytų dalykų...

Pagrindas: C16 – Visi bibliotekų naudotojai – Lietuvoje (1400), ES (24253). C17– Visi VPK naudotojai – Lietuvoje (700), ES (11716).

Iš 9 schemos matyti, kad viešųjų bibliotekų darbuotojams tenka svarbus vaidmuo padedant bibliotekų naudotojams užsiimti savimoka. Tai ypač būdinga Lietuvai, kur per pastaruosius 12 mėnesių kuris nors bibliotekos darbuotojas ką nors parodė arba padėjo atlikti trims ketvirtadaliams (78 %) bibliotekų naudotojų. Tai gerokai daugiau nei ES 49 % vidurkis.

Lietuvoje bibliotekų darbuotojai dažniausiai padėdavo bibliotekų naudotojams šiais būdais – talkino panaudojant kompiuterių įrangą ir ką nors spausdinant arba nuskaitant. Maždaug vienam iš penkių Lietuvos naudotojų padėta saugiai būti internete, prisijungti prie bibliotekos belaidžio interneto ryšio paslaugos, rasti informaciją internete naudojantis naršykle arba paieškos sistema, taip pat rasti informaciją bibliotekos tinklavietėje.

Kokybiniame tyrime naudotojai labai teigiamai atsiliepė apie pagalbą, kurią jie gavo iš bibliotekos darbuotojų. Tarp neformalios pagalbos pavydžių buvo talkinimas internetu registruotis ligoninėje, ieškoti

informacijos internete, naudotis elektroniniu paštu, „Skype“, internetu pildyti blankus (formas) ir užsisakyti bilietus.

Labiau struktūriškas mokymas vykdytas grupėse arba individualiai. Jis apėmė kompiuterinio raštingumo pagrindus, elektroninės komunikacijos priemones, kaip elektroninis paštas ir „Skype“, elektroninę bankininkystę, teksto redaktorius ir panašias sritis. Vaikams buvo surengti saugaus naudojimosi internetu mokymai.

Naudotojų nuomone, bibliotekų darbuotojai yra pakankamai kvalifikuoti, kad suteiktų pagalbą ir mokytų IKT pagrindų, pavyzdžiui, naudotis internetu elektroninei bankininkystei, suprasti pagrindinius kompiuterio veikimo aspektus, naudotis „MS Office“, elektroninio pašto ir „Skype“ pagrindais. Tačiau jie nemanė, jog darbuotojai pajėgtų padėti, pateikus labiau specializuotas užklausas tokiose srityse, kaip grafinio dizaino taikomosios programos. Visgi nei vienam naudotojui niekada neprireikė pagalbos sprendžiant sudėtingesnes užduotis. Taip pat manyta, jog iš bibliotekos darbuotojų negalima tikėtis išplėstinių žinių, kadangi šį vaidmenį turėtų atlikti mokymo įstaigos.

Papildydami neformalią pagalbą, kai kurie naudotojai lankė bibliotekų rengiamus teminius mokymo kursus, skirtus pagrindiniams darbo kompiuteriu įgūdžiams ir „MS Office“ funkcijoms, elektroninio pašto paskyrų kūrimui, naudojimuisi „Skype“, taip pat elektroninei bankininkystei. Naudotojams atrodė, jog mokymas buvo naudingas, padėjo jiems labiau pasitikėti IKT naudojimu. Mokymus vedančių darbuotojų šiltumas, kantrybė bei geranoriškumas leido mokymų dalyviams saugiai jaustis naudojantis IKT, padėjo jiems išsaugoti orumą ir pasitikėjimą savimi žengiant į naujas, tuomet jiems nežinomas mokymosi sritis.

„Pristigtų ryžto nueiti kur nors kitur, nes visuomet jaustumėtės nejaukiai dėl tokio savo žioplumo. O čia niekas niekada iš jūsų nesijuoks ir nenustebs, jog kažko nežinote. Bibliotekos misija labai šviesi – padėti žmonėms ir juos gerbti“. (Naudotoja, moteris, 40-64 metų amžiaus).

Nors bibliotekų naudotojai pasinaudodavo ne visais jų bibliotekos rengiamais mokymais, tačiau buvo gerai informuoti apie tokius kursus. Išimtis buvo tik naujai pradedantieji naudotojai, kurie turėjo mažiau informacijos apie mokymo kursus ir teikiamą pagalbą.

Naudotojai aiškino, jog žinojimas apie šalimais esančius ir galinčius padėti žmones mažina įtampą ir baimą, kurią jie kitu atveju patirtų atsidūrę situacijoje, kuomet kažko nežino.

„Pradedi pasitikėti. Jeigu blogai seksis, visuomet atsiras, kas tau padeda. O jei ko nors nesuprasi namie, liksi be atsakymo ir nežinosi, ką daryti“ (Naujai pradedančioji naudotoja, moteris, 25–39 metų amžiaus).

Neformali bibliotekų darbuotojų pagalba taip pat sutaupydavo naudotojų laiko, kurį jie kitu atveju būtų sugaišę, patys bandydami išspręsti kilusią problemą.

„Vienąsyk paklausi ir visuomet žinosi. Nereikia leisti savo laiko pačiam bandant rasti atsakymą, dėl jo nerimauti“. (Naudotojas, vyras, 16-24 metų amžiaus).

Manyta, jog bibliotekos darbuotojų pagalba yra ypač naudinga, nes ją suteikia nepažįstami asmenys, o ne žmonės, kuriuos gerai žino naudotojai.

„Iš tiesų gerai, kai tave moko kas nors nepažįstamas. Kai aiškina artimas žmogus, labiau nerviniesi, pradedi pykti. O kuomet moko nepažįstamas asmuo, kažkaip daug ramiau jautiesi. Atidžiau klausai, greičiau supranti.“ (Naudotoja, moteris, 25–39 metų amžiaus).

6. VPK panaudojimas užimtumui ir verslui

Viešųjų bibliotekų vaidmuo turi atverti bendruomenei kelią ne vien link aukštesnio lygio įgūdžių, bet ir į užimtumą. Todėl viena iš pagrindinių mokslinio tyrimo temų buvo viešųjų bibliotekų vaidmuo padedant europiečiams pasiekti užimtumo galimybes.

Maždaug pusė (49 %) Lietuvos VPK naudotojų per pastaruosius 12 mėnesių pasinaudojo bibliotekos kompiuteriais, kad palaikytų kokią nors su užimtumu susijusią veiklą. Tai daugiau nei ES 30 % vidurkis. Ši dalis reprezentuoja apytikriai 0,1 mln. Lietuvos VPK naudotojų, kurie VPK naudojo veiklai, susijusiai su užimtumu.

Apskritai per pastaruosius 12 mėnesių 5 % Lietuvos VPK naudotojų, kreipdamiesi dėl darbo (Lietuvoje arba kitoje ES šalyje) pasinaudojo VPK. Ši dalis reprezentuoja apytikriai 20 000 suaugusiųjų Lietuvos gyventojų. 32 % tų respondentų, kurie kreipėsi dėl darbo panaudodami VPK, pasakė, kad jiems pasisėkė. Reiškia, per pastaruosius 12 mėnesių Lietuvoje iš viso 2 % VPK naudotojų – arba apytikriai 4000 suaugusiųjų – kreipėsi dėl darbo ir gavo jį panaudodami VPK.

Viešųjų bibliotekų darbuotojams teko svarbus vaidmuo padedant naudotis VPK veikloje, susijusioje su užimtumu, kaip parodyta 10 schemoje; Lietuvoje trys iš dešimties (31 %) VPK naudotojų nurodė, jog jiems buvo parodyta kaip arba padėta pasinaudoti VPK atliekant tam tikrus su užimtumu susijusius veiksmus (tai gerokai daugiau nei vidutiniškai 11 % ES). Lietuvoje labiausiai paplitęs bibliotekų darbuotojų pagalbos naudotojams būdas buvo talkinimas gerinant naudotojų dabartiniam darbui reikalingus įgūdžius (19 %, palyginti su ES 4 % vidurkiu).

10 schema. Su užimtumu susijusi veikla VPK, vykdyta per pastaruosius 12 mėnesių

Su užimtumu susijusi veikla – per pastaruosius 12 mėnesių naudojosi kompiuteriais, norėdamas (-a)...			Su užimtumu susijusi veikla – per pastaruosius 12 mėnesių bibliotekos darbuotojai parodė kaip arba padėjo...		
%	Lietuva	ES	%	Lietuva	ES
Bet kuri toliau išvardyta veikla	49	30	Bet kuri toliau išvardyta veikla	31	11
Rasti informacijos apie darbo paieškas ir (arba) pateikti prašymus priimti į darbą	18	14	Pagerinti įgūdžius, kurie reikalingi asmens dabartiniame darbe	19	4
Ieškoti darbo	11	13	Parengti gyvenimo aprašymą (CV) arba motyvacinį laišką	7	5
Parengti gyvenimo aprašymą (CV) arba motyvacinį laišką	13	12	Suformuoti įgūdžius, kurių reikia darbu gauti	6	2
Pagerinti įgūdžius, kurie reikalingi asmens dabartiniame darbe	26	11	Internetu ieškoti darbo (pavyzdžiui, rasti įdarbinimo paslaugas teikiančią įmonę, ieškoti informacijos apie darbdavį)	8	3
Pateikti prašymus priimti į darbą šioje šalyje	5	10	Internetu pateikti prašymą priimti į darbą	3	2
Ieškoti informacijos apie darbdavį	10	8	Internetu ieškoti darbo kitose ES šalyse arba pateikti ten prašymą priimti į darbą	1	1
Rasti įdarbinimo paslaugas teikiančią įmonę	5	5			
Naudotis skaičiuoklėmis ir (arba) duomenimis	4	3			
Ieškoti darbo kitose ES šalyse	5	2			
Pateikti prašymus priimti į darbą kitose ES šalyse	1	1			

Šaltinis: Bibliotekų apklausa – C18. Ar per pastaruosius 12 mėnesių Jūs naudojotės viešosiose bibliotekose esančiais kompiuteriais, norėdamas (-a)…, C20. Ar per pastaruosius 12 mėnesių viešosios bibliotekos darbuotojai Jums parodė kaip arba padėjo atlikti bet kurį iš toliau nurodytų dalykų...

Pagrindas: Visi VPK naudotojai. LT (700), ES (11716).

VPK naudotojų klausta, ar per pastaruosius 3 mėnesius jie naudojo VPK įvairiai su darbu susijusiai veiklai. Maždaug vienas iš septynių (15 %) naudojo VPK, kad surastų informacijos, susijusios su jų dabartiniu darbu. Tai mažiau nei ES 20 % vidurkis. Maždaug vienas iš devynių VPK naudotojų naudojo VPK, kad dalyvautų profesiniuose tinkluose (11 %, palyginti su ES 6 % vidurkiu), ir beveik tokia pat dalis – ieškodama būdų arba vietų savo pačių produktams arba prekėms parduoti (11 %, palyginti su ES 4 % vidurkiu).

Kokybiniu tyrimu nustatyta, kad bibliotekos teikė pagalbą dėl užimtumo tiek darbą turintiems, tiek jo neturintiems naudotojams. Nurodant pagalbos turintiems darbą asmenims pavyzdžius, buvo paminėta moteris, kuriai, pasikeitus darbo sąlygoms, prireikė naudotis kompiuteriu. Todėl ji atėjo į biblioteką, kad įgytų šiam savo vaidmeniui reikalingų įgūdžių.

*„Mokymo kursuose buvo viena 56 metų amžiaus moteris, dirbusi pašto skyriuje. Reikalavimai pašto skyriuje pasikeitė, ir ji atėjo, kad išmokyti dirbti kompiuteriu.“
(Vyriausiasis bibliotekos vadovas, pusiau kaimo vietovė).*

Darbo neturintiems asmenims buvo organizuojami mokymo kursai įvairiomis užimtumo temomis, o neformali pagalba buvo teikiama padedant žmonėms parengti gyvenimo aprašymą (CV), viskas vyko gana sėkmingai.

„Buvo nemažai žmonių, kurie rado darbą mūsų padedami. Visai neseniai įsidarbino dvi 30 ir 40 metų amžiaus moterys. Jos ilgai pas mus lankėsi, netgi gavo pažymėjimus. Be to, drauge pasiuntėme jų gyvenimo aprašymus (CV). Dabar abi laimingos, tiesiog spindi džiaugsmu.“ (Bibliotekos vadovas, miestas).

Kitas naudotojas manė, jog bibliotekoje įgytieji įgūdžiai galėtų reikšti, kad ateityje jis, kaip samdomas darbuotojas, gebėtų daugiau pasiūlyti.

„Žinios – visada geras dalykas. Galų gale pajėgsiu padėti savo kaimynui arba draugui. Be to, vis daugiau sugebu. Galėsiu daugiau pasiūlyti darbe. Ir man gali daugiau pasiūlyti.“ (Naudotojas, vyras, 40-64 metų amžiaus).

Naudotojai neprašė pagalbos verslo veiklai, todėl ji nebuvo teikiama.

7. Elektroninė valdžia ir aktyvus pilietiškumas

Viešosios bibliotekos, sudarydamos dalį „Europos sujungimo“ darbotvarkės, atstovauja į tinklą sujungtus viešuosius elektroninės prieigos punktus, kurie gali padėti veiksmingai suteikiant prieigą prie elektroninės valdžios. Kompiuterių naudotojų klausta apie VPK panaudojimą sąveikai su valdžios institucijomis, įskaitant informacijos gavimą iš valdžios institucijų tinklaviečių, oficialių blankų (formų) parsisiuntimą, užpildytų blankų (formų) siuntimą ir bet kuriuos kitus būdus, kuriais jie internetu sąveikavo su valdžios institucijomis.

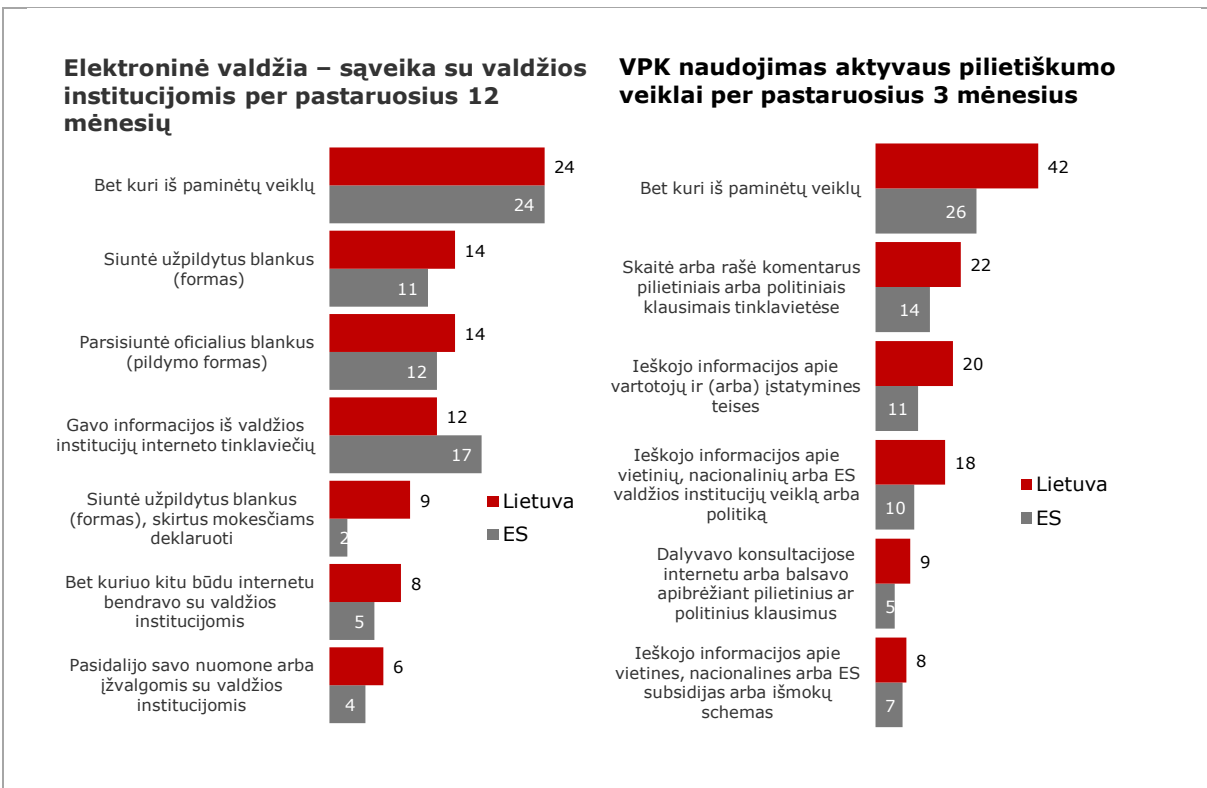
„Eurostato“ duomenimis, Lietuvoje fiziniai asmenys naudojami elektronine valdžia mažiau nei vidutiniškai ES – per pastaruosius 12 mėnesių Lietuvoje sąveikai su valdžios institucijomis Lietuvoje internetu pasinaudojo 30 % suaugusiųjų, palyginti su vidutiniškai 41 % ES. Lietuvos piliečių pasinaudojimas internetu, siekiant gauti informacijos iš valdžios institucijų tinklaviečių, yra šiek tiek mažiau tikėtinas negu vidutiniškai ES (27 %, palyginti su 35 %).

Bibliotekų apklausa nustatė, kad per pastaruosius 12 mėnesių maždaug vienas iš keturių (24 %) Lietuvos VPK naudotojų pasinaudojo VPK sąveikai su valdžios institucijomis. Šis skaičius yra toks, kaip ES vidurkis (24 %), tačiau mažesnis negu „Eurostato“ gautieji duomenys apie visus suaugusiuosius Lietuvos gyventojus. Lietuvoje VPK naudotojai daug labiau tikėtina nei visose 17-oje ES šalių naudojosi VPK, kad pasiųstų ir (arba) užpildytų savo mokesčių deklaracijas (9 % ir atitinkamai 2 %), tačiau mažiau tikėtina, – kad gautų informacijos iš valdžios institucijų tinklaviečių (12 % ir atitinkamai 17 %).

Kompiuterių naudotojų taip pat klausta, kaip jie panaudoja VPK veiksams, susijusiems su dalyvavimu pilietinėje veikloje ir aktyviu pilietiškumu (11 schema). Buvo apimtos tokios sritys, kaip pilietinis dalyvavimas (komentarų skaitymas arba rašymas, dalyvavimas internetinėse konsultacijose, peticijų pasirašymas internetu ir pan.) bei informacijos apie vartotojų arba įstatymines teises, valdžios institucijų veiklą arba politiką, subsidijų arba išmokų schemas paieškos. Iš viso per pastaruosius 3 mėnesius dalyvavimo veiklai VPK pasinaudojo 42 % Lietuvos VPK naudotojų. Tai gerokai daugiau nei ES naudotojų vidurkis (26 %). Trys labiausiai paplitusios bendruomeninio dalyvavimo veiklos, kurias paminėjo maždaug vienas iš penkių Lietuvos naudotojų, buvo komentarų pilietiniais arba politiniais klausimais skaitymas ir rašymas tinklavietėse (22 % Lietuvoje, palyginti su 14 % ES), informacijos apie vartotojų ir

(arba) įstatymines teises paieška (20 % Lietuvoje, palyginti su 11 % ES) ir informacijos apie vietas, nacionalinių arba ES valdžios institucijų veiklą arba politiką (18 % Lietuvoje, palyginti su 10 % ES) paieška.

11 schema. Elektroninė valdžia – sąveika su valdžios institucijomis per pastaruosius 12 mėnesių

Šaltinis: Bibliotekų apklausa – C23. Ar per pastaruosius 12 mėnesių bendravote su valdžios institucijomis internetu, asmeniniais tikslais naudodami viešojoje bibliotekoje esantį kompiuterį šiems veikloms atlikti, C10. Kurioms iš šių veiklų naudojotės internetu per kompiuterius viešosiose bibliotekose per pastaruosius 3 mėnesius...
Pagrindas: Visi VPK naudotojai. LT (700), ES (11716)

Kokybiniame tyrime bibliotekų vadovai nurodė, jog rengia mokymo kursus konkrečiai apie elektroninės valdžios sritį, bet nėra gavę jokių naudotojų prašymų padėti dėl pilietinio dalyvavimo.

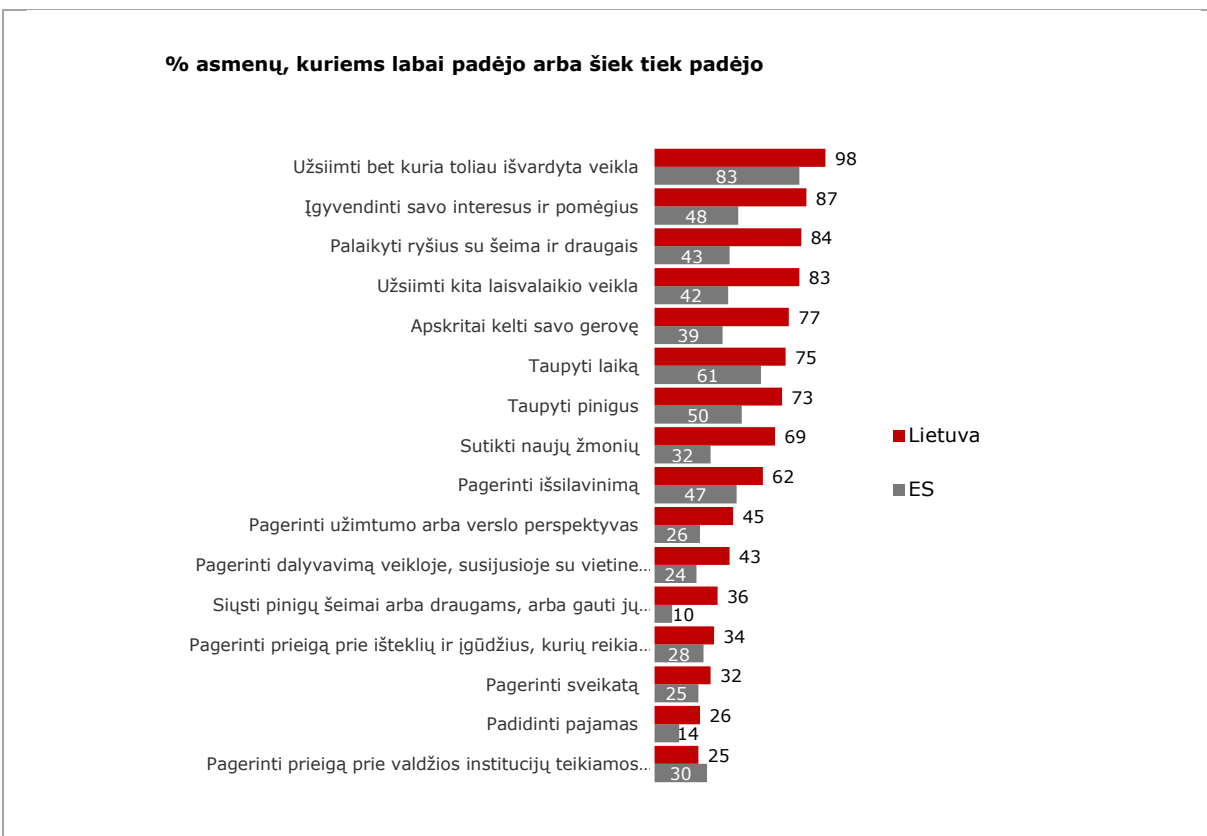
8. Poveikiai

Esminis šio mokslinio tyrimo tikslas buvo įvertinti poveikį, kuri naudotojams daro didėjantis skaitmeninis dalyvavimas panaudojant VPK. Jis buvo vertinamas klausiant VPK naudotojų, kaip per pastaruosius 12 mėnesių jiems padėjo naudojimas kompiuteriais viešosiose bibliotekose, ir apimant daugelį įvairių sričių, tarp jų – sutaupyta laiką bei pinigus ir gerėjančią prieigą prie informacijos bei išteklių.

Iš viso 98 % Lietuvos VPK naudotojų sakė, kad VPK naudojimas buvo jiems naudingas bent vienoje iš sričių, apie kurias klausta. Šis skaičius yra didesnis nei ES vidurkis (83 %) ir reprezentuoja maždaug 225 000 Lietuvos gyventojų.

Naudotojų, Lietuvoje ir ES sakiusių, jog VPK naudojimas buvo naudingas kiekvienoje srityje, santykinės dalys parodytos 12 schemeje.

12 schema. VPK poveikis naudotojams

Šaltinis: Bibliotekų apklausa – C28. Ar per pastaruosius 12 mėnesių naudojimas kompiuteriais viešosiose bibliotekose Jums padėjo toliau nurodytose srityse?

Pagrindas: C28 – VPK naudotojai – LT (700), ES (11716).

Lietuvos VPK naudotojai daug labiau tikėtina nei ES naudotojai manė, kad VPK naudingi visose srityse, apie kurias klausta, išskyrus „Pagerinti prieigą prie vietinių ir centrinių valdžios institucijų teikiamos informacijos bei paslaugų“ (25 % Lietuvoje, palyginti su 30 % ES). Jie labiausiai tikėtinai paminėdavo, jog VPK buvo naudingi užsiimant interesais ir pomėgiais (87 % Lietuvoje, palyginti su vidutiniškai 48 % ES), palaikant ryšius su šeima ir draugais (84 %, palyginti su 43 %), užsiimant kita laisvalaikio veikla (83 %, palyginti su 42 %) ir apskritai keliant savo gerovę (77 %, palyginti su 39 %), taip pat bendrai laiko taupymo srityje (75 %, palyginti su 61 %). Tik šiek tiek mažiau nei trys ketvirtadaliai Lietuvos VPK naudotojų (73 %) paminėjo, kad VPK buvo naudingi taupant pinigus. Šis skaičius yra gerokai didesnis nei visų 17-os ES šalių vidurkis (50 %). Jis reprezentuoja apytikriai 165 000 Lietuvos VPK naudotojų.

Apytikriais skaičiavimais, Lietuvoje per pastaruosius 12 mėnesių VPK naudojimas padėjo:

- 145 000 žmonių pagerinti savo išsilavinimą
- 105 000 žmonių pagerinti savo užimtumo arba verslo perspektyvas
- 75 000 žmonių pagerinti savo prieigą prie išteklių, kurių reikia darbui rasti
- 60 000 žmonių padidinti savo pajamas

- 55 000 žmonių pagerinti savo prieigą prie valdžios institucijų teikiamų informacijos paslaugų.

Kokybiniame tyrime naudotojai pabrėžė padidėjusį pasitikėjimą savimi ir pasididžiavimą, bibliotekoje patobulinus savo IKT įgūdžius. Išnyko ankstesnė technologijų baimė, ir dabar jie laisvai jautėsi naudodamiesi kompiuteriu. Taip pat naudotojai nurodė, kad jiems buvo smagu mokytis.

„Dabar prie kompiuterio esu atsipalaidavusi. Jis manęs nebegąsdina, yra tiesiog įrankis“.
(Naudotoja, moteris, 25–39 metų amžiaus).

„Esu laimingas, kad padidėjo sparta Jautiesi užtikrintas, nėra jokios baimės. Dar nepaprastai malonu išmokti, kaip naudotis nauju prietaisu“. (Naudotojas, vyras, 40-64 metų amžiaus).

Naudotojai dar nurodė, kad, žengus pirmuosius žingsnius IKT įgūdžiams įgyti, padidėjo motyvacija savo įgūdžius toliau tobulinti.

„Dabar jaučiu, kad atsiranda naujų poreikių ir klausimų. Norisi žengti toliau. Reiškia, tobulėjate.“ (Naudotojas, vyras, 40-64 metų amžiaus).

Išmokti įgūdžiai leido naudotojams lengviau bendrauti ir palaikyti ryšius su draugais bei giminėmis užsienyje. Taip pat naudotojai jautė, jog geriau geba prieiti prie informacijos, kurios jiems reikėjo organizuojant savo asmeninius reikalus.

„Jaučiu, kad valdau informaciją. Galiu bet ką rasti internete, sutvarkyti labai daug reikalų. Galiu sužinoti apie savo teises.“ (Naudotoja, moteris, 16-24 metų amžiaus).

Naudotojai išmoko daugiau nuveikti internete, o tai reiškė, kad jie galėjo sutaupyti laiko ir pinigų, nes atlikdavo savo reikalus, pavyzdžiui, pirkdavo prekių ir užpildydavo mokesčių deklaracijas, pasinaudodami spartesnėmis interneto procedūromis. Vyresnio amžiaus naudotojai vertino, kad, išmokę naudotis internetu kaip jų vaikaičiai, jie geba neatsilikti nuo jaunesnių kartų.

„Visada pavydėjau savo vaikaičiams, kad jie gauna viską pasitelkę kompiuterį. Aš irgi noriu įsijungti koncertą, pažiūrėti filmą. Stengiuosi būti jiems lygi, neatsilikti.“ (Naujai pradedančioji naudotoja, moteris, 65 metų ir vyresnio amžiaus).